

David
Ballester

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

David
Ballester

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Institut de cultura: ARXIU HISTÒRIC
DE LA CIUTAT

Director:
Manuel Rovira i Solà

Secretaria:
Dolça Roca i López

Coordinador de les edicions del Seminari d'Història de Barcelona:
Ramon Grau i Fernández

© del text, David Ballester
© de l'edició,
Arxiu Històric de la Ciutat
(Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona)
Casa de l'Ardiaca
Santa Llúcia, 1
08002 Barcelona
Tel. 93 318 11 95
Fax 93 317 83 27
Email: shb@mail.bcn.es

Març de 2002

Disseny gràfic:
Ferran Cartes / Montse Plass

Revisió lingüística:
Servei de Llengua Catalana
(Universitat de Barcelona)

Fotomecànica i impressió:
Imatge i Producció Editorial

ISSN: 1576-26-37

Dipòsit legal: B. -54.534-2000

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)

David Ballester *

Naixement i primers passos de la UGT, 1888-1902

La UGT, per naixement, és una organització barcelonina i catalana. Inicialment el pes en les seves files de les societats obreres barcelonines i catalanes fou extraordinari, en estreta relació amb el pes econòmic que tenien aquestes contrades en el conjunt de l'Estat espanyol, i també amb la tradició organitzativa del moviment obrer. Però ben aviat el sindicat va patir una evident crisi de creixement, en no aconseguir arrelar allà on precisament havia centrat les seves esperances: els obrers industrials catalans.¹

Aquesta situació fou producte d'un conjunt de circumstàncies, des de la no-adequació del missatge ugetista a la realitat del teixit industrial català, fins al seu excessiu centralisme, reglamentisme i burocratisme, que xocaven frontalment amb les que havien estat les senyes d'identitat del moviment obrer català, amb unes evidents arrels en el republicanisme federal i l'anarcosindicalisme. D'altra banda, la proposta de sindicalisme moderat que oferia la UGT ja tenia protagonistes a Catalunya, tant pel que fa a

* Universitat Autònoma de Barcelona.

1. Per a una visió més àmplia de la trajectòria de la UGT a Catalunya, vegeu David BALLESTER, *Marginalitats i hegemonies. La UGT de Catalunya, 1888-1936*, Barcelona, Columna i Fundació Comaposada, 1996; *Els anys de la guerra, la UGT de Catalunya, 1936-1939*, Barcelona, Columna i Fundació Comaposada, 1998; *Els homes sense nom. Clandestinitat i exili de la UGT de Catalunya, 1939-1976*, Barcelona, Columna i Fundació Comaposada, en premsa.

les Tres Classes del Vapor com per l'existència d'un anarquisme de caire moderat.

En conseqüència, la història de la UGT a Catalunya és des de bon principi la història d'un fracàs, en la seva intenció d'aconseguir penetrar en el teixit social del país. Així, aviat el pes de les seccions barcelonines i catalanes en el conjunt del sindicat va començar a davallar, situació que va esdevenir decisiva per l'abandó de Barcelona com a seu de la direcció, que va ser traslladada a Madrid el 1899. Aquesta situació de dificultats per arrelar al nucli industrial més important de l'Estat es perllongà durant decennis: van ser els anys de "*vida lánquida*", tal com ho reflectia habitualment la premsa socialista dependent del PSOE i la UGT. Producte d'aquesta situació, no és estrany que el mateix Pablo Iglesias es referís el 1925 a la situació en què es trobava el socialisme a Barcelona com la "*cosa más rara y chocante del mundo*", en tant que Barcelona havia de ser, segons el seu criteri, "*un horno de socialismo*". I acaba la seva reflexió preguntant-se per què el socialisme en aquelles dates encara no s'havia 'aclimatat' a Catalunya.²

La UGT va néixer com a resultat d'un congrés obrer al Cercle Socialista de la capital catalana, ubicat al carrer Tallers, que havia estat convocat a partir d'una crida de les societats obreres de Barcelona i Mataró i que va tenir lloc entre el 12 i el 14 d'agost del 1888. En aquest acte, 3.846 dels 5.154 obrers representats eren treballadors catalans, és a dir, un 74,6%. La direcció, encapçalada per García Quejido, s'establí a Barcelona i el seu òrgan de difusió es va anomenar *La Unión Obrera*, del qual es decidí editar trimestralment 8.000 exemplars. La primera quota sindical fou establerta en tres cèntims al mes. Es comptava amb l'afiliació de 28 de les 44 societats assistents al congrés, a les quals aviat es va permetre l'afiliació de dones, tal com la direcció del sindicat va aprovar en la seva junta del 22 d'octubre del 1890, davant el requeriment fet respecte a aquesta qüestió per la secció de Puig-reig.³

2. *El Socialista*, 29-XII-1925.

3. Actes de la UGT, 22-X-1890, Fundación Pablo Iglesias (FPI), Madrid.

Unes grans dificultats econòmiques acompanyaren els primers moments del sindicat a Barcelona, on els trasllats de local van ser constants durant els primers anys, com a conseqüència de no poder fer front als lloguers. Aquesta situació aviat va anar acompanyada d'una notable feblesa organitzativa, en quedar clarament supeditat el sindicat a l'hegemonia d'un sindicalisme anarquista no radical, partidari de la línia legalista. Serveix d'exemple d'aquesta situació la decisió presa l'octubre del 1880, quan la direcció del sindicat va suspendre quatre reunions “*por no haber asuntos [sic] de que tratar*”.⁴ No ha d'estranyar, doncs, que entre el 1892 i el 1894 només es creés a Catalunya una secció ugetista, la de Sitges, que representa només un 4% del total del creixement experimentat pel sindicat a tot l'Estat en aquests tres anys. Les xifres d'afiliació també reflecteixen una línia decreixent de l'ugetisme a Catalunya, amb una afiliació que es va diluint i cada cop representa percentatges més petits amb referència al total espanyol. El 1893 només 19 de les 110 seccions eren catalanes (1.815 treballadors sobre un total de 8.848), i la situació sis anys més tard encara era més negativa, en comptabilitzar-se només 2.381 afiliats respecte a un total de 15.264. Tal com s'ha esmentat, el trasllat de la direcció a Madrid va ser la culminació d'aquest conjunt de dificultats. En paraules del membre de la direcció, Morato, “*en Barcelona hubiera llegado el momento en que no existirían secciones para formar el Comité Nacional*”.⁵ Tot i ser una exageració, és un evident testimoni del deteriorament que havia experimentat l'ugetisme a Catalunya.

A partir d'aquest moment la regressió del sindicat a Catalunya no va fer res més que accentuar-se. Fins i tot ens és difícil resseguir els estats que utilitzà el sindicat durant aquells anys.

Inicialment el sindicat va compartir la seu amb el llavors anomenat Cercle Socialista de l'Agrupació de Barcelona del Partit Obrer, al carrer Tallers, número 29, primer pis, primera porta

4. Actes de la UGT, 8-X-1889, FPI.

5. Manuel Tuñón de Lara (dir.), *Historia del socialismo español*, Barcelona, 1989, vol. I, pàg. 234.

(molt a la vora del domicili particular de Toribio Reoyo). L'any següent a la seva fundació, la UGT es va traslladar a la seu de la Societat Tipogràfica, on tindria el seu primer local propi respecte al partit, al carrer Sant Vicenç, número 24, primer pis, primera porta, del qual es va sol·licitar una rebaixa del lloguer –“*quince pesetas al mes con luz y objetos de escritorio*”– perquè es considerava excessiu per les possibilitats de la Unió.⁶ Com a resultat d'aquesta feblesa econòmica, l'estada en aquesta seu va ser breu, i el juny de l'any següent es passà a una de nova, al carrer de l'Om, número 10, primer pis, segona porta, on el partit també acabà per instal·lar la seva seu social a partir del 1892. L'estada del sindicat en aquest local tampoc no fou gaire llarga, ja que l'any següent es produí el canvi al carrer Guàrdia, número 9, primer pis, on romangué fins al canvi de segle.

A partir d'aquest moment, quan la direcció ja s'havia traslladat a Madrid, és probable que la UGT seguís compartint estatge amb el partit (que des del 1912 es va anomenar Agrupació Socialista de Barcelona), si més no fins al 1917. Aquests estatges compartits van ser els següents: des del 1902 fins al 1909 al carrer Escudellers, número 19, primer pis; des del 1909 fins al 1911 es tornà de nou al carrer Guàrdia, però aquesta vegada al número 14, primer pis; durant el 1912 la seu es localitzà al carrer Sant Pau, número 80, i finalment, des del 1913 fins al 1917, al carrer Amargós, número 22.

Al costat de la pèrdua de la capitalitat del sindicat per part de Barcelona, hi ha un altre fet que va ser decisiu pel que fa a la progressió del sindicat a Catalunya; ens referim a la vaga general del gener-febrer del 1902 i a l'actuació que va tenir la UGT en el seu decurs.

La vaga havia estat iniciada a l'hivern de l'any anterior amb l'objectiu d'aconseguir una reducció de la jornada laboral. L'èxit de participació va portar els anarquistes a intentar transformarla en una vaga general revolucionària. Els socialistes s'hi van oposar, i van arribar fins i tot a bloquejar l'arribada de subsidis

6. Actes de la UGT, 51-X-1888, 9-XI-1888, FPI.

per als vaguistes procedents de l'estranger. Aquesta actitud va portar a parlar de la *traïció del socialisme*, tot i que una actitud d'aquestes característiques estava en plena consonància amb els plantejaments tradicionals del Partit Socialista i de l'uetisme, que sempre van qualificar d'inútils les vagues generals que no anessin acompanyades d'objectius concrets immediats.

Respecte a aquest fet, a *El Socialista* del 17 de gener es podia llegir una presa de posició molt il·lustrativa davant la vaga que havia tingut la capital catalana com a escenari: “*Por suerte para los obreros barceloneses ha fracasado la huelga general que querían suscitar los ácratas. A estas alturas habrían corrido arroyos de sangre proletaria [...], se habrían disuelto todas o la mayor parte de las sociedades obreras e impuesto el estado de guerra*”.

Igualment, l'òrgan de la Federació d'Agrupacions Socialistes de Barcelona, *La Guerra Social*, insistí en els seus editorials a defensar l'actitud contrària a la vaga general, a la qual es va referir com “*la interminable serie de huelgas*”,⁷ que només havien servit, segons el seu criteri, perquè la burgesia esdevingués reaccionària mentre la fam i la misèria s'accentuaven entre els treballadors. D'aquesta situació, en responsabilitzaven els anarcosindicalistes i la seva propaganda revolucionària, que provocava falsos emmirallaments en una part de la classe treballadora, mentre l'altra meitat es trobava, sempre segons la seva anàlisi, en una situació de desesperant candidesa.⁸ La solució pels socialistes passava per intentar unir el centenar de societats obreres que de manera dispersa es trobaven a Barcelona, disseminades per “*cafés, cervecerías o chocolaterías*”, per insistir tot seguit en la necessitat de participar en el joc electoral, ja que, segons el seu criteri, unes eleccions amb participació obrera són un fet que “*diluye la labor libertaria de treinta años*”.⁹

7. *La Guerra Social*, 17-X-1903. Qualsevol dels editorials d'aquest òrgan publicats sota el títol de «Las huelgas de Barcelona» al llarg del 1903 són ben il·lustratius respecte a aquesta qüestió.

8. *La Guerra Social*, 10-X-1903.

9. *La Guerra Social*, 3-X-1903.

Aquesta actitud va acabar d'emmetzinar les relacions entre socialistes i anarcosindicalistes, i va ser un tema de discussió que encara molts anys després es recriminarien mútuament.¹⁰ Les conseqüències d'aquesta actuació esdevingueren una hipoteca que durant molt de temps va condicionar el desenvolupament del socialisme representat per les sigles de la UGT i el PSOE a la ciutat, en particular, i a Catalunya, en general. Amb els socialistes condemnats a l'ostracisme i els anarcosindicalistes sent objecte d'una nova onada repressiva, qui es va aprofitar immediatament de la situació de desconcert en què es trobava el proletariat barceloní fou un emergent lerrouxisme. En les eleccions legislatives del mes de març del 1903, els partidaris d'aquest corrent van obtenir cinc escons a Barcelona, mentre que els socialistes es van haver d'accontentar amb 1.571 vots, és a dir, l'1% del cens i el 3% del vot emès.

Els anys de “*vida lánguida*”, 1902-1931

La situació en què va quedar el socialisme a Barcelona després de la vaga del 1902 significà que el procés de creixement que tant la UGT com el PSOE van experimentar en els primers anys del segle passés de llarg a Catalunya. Cada cop les societats catalanes afiliades a la Unió representaven un percentatge més petit en les files del sindicat, situació que va portar la seva direcció a deixar per impossible durant força anys qualsevol possibilitat d'arrelament a la que precisament era la zona industrial més important del conjunt de l'Estat. És una situació que Pierre Vilar anomena *l'excepcionalitat catalana*, és a dir, el fet de ser l'única zona industrial important a Europa on el sindicalisme socialdemòcrata era superat clarament per l'anarcosindicalisme.

10. Com per exemple ho faria l'òrgan socialista *Justicia* en el seu exemplar del 12 de juliol del 1928.

L'esmentat òrgan del socialisme a Barcelona, *La Guerra Social*, deixà d'aparèixer el 1903, mentre que des de la direcció del sindicat es començaven a donar mostres d'una permanent incapacitat per entendre les peculiaritats del teixit social català. Així, *La Unión Obrera* corresponent a l'octubre del 1906 justificava l'evident fracàs en parlar “*del espíritu regional que predomina en la parte más industrializada [d'Espanya]*”, al costat d'unes àmplies dosis d'individualisme, que es considerava característic del proletariat català.

Quan el moviment obrer es va revitalitzar al voltant de la Solidaritat Obrera, els socialistes tornaren a tenir-hi un lloc secundari, que no va fer res més que perpetuar el seu ostracisme. Si bé és cert que socialistes com Fabra i Ribas i Badia Matamala van ser presents en els inicis del procés, i que es comptà amb un nou òrgan de premsa, *La Internacional*, el cert és que des de les files ugetistes mai no es va entendre la Solidaritat Obrera com una plataforma a potenciar, i de retruc van deixar tota la iniciativa en mans dels anarcosindicalistes. Malgrat la repressió posterior a la Setmana Tràgica (1909), la creació de la CNT poc després –tot i les seves dificultats inicials– acabà per tancar les portes a un possible enlairament socialista a Catalunya, una situació que contrastava amb el creixement que experimentaven el PSOE i la UGT a determinades zones de l'Estat (Biscaia, Madrid, Astúries, etc.) des de principi de segle. És com a resultat d'aquesta situació que la coneguda frase de García Quejido “*del Ebro para allá para ellos [els anarcosindicalistes]*” esdevingué tot un axioma.¹¹ Així, des d'aquests anys, la mateixa direcció del socialisme psoista posà de manifest una creixent desconfiança respecte a les possibilitats d'arrelar a la capital econòmica de l'Estat, en particular, i a Catalunya, en general. Durant aquest període es van esmerçar pocs recursos per intentar redreçar la situació: ni propaganda, ni proselitisme, ni òrgans de premsa. El 1910, per exemple, la direcció del sindicat considerava que tot intent de portar a terme una actuació proselitista a Catalunya era inútil –“*no debe*

11. Cit. per Amaro DEL ROSAL a «Notas y comentarios finales», dins del vol. IV (1910-1913) de les Actes de la UGT, FPI.

hacerse por ahora, porque seria infructuosa” – i s’optà un cop més per zones més receptives com les del nord peninsular.¹² Tres anys més tard, el mateix Pablo Iglesias va respondre davant d’una nova sol·licitud de suport propagandístic de les seccions catalanes: “*No por ahora, sino en mucho tiempo por desgracia, podrá llegar la Unión a conquistar la organización obrera de Cataluña por el carácter localista de aquellos trabajadores*”.¹³ Durant força temps des de Madrid es va donar la batalla de la implantació sindical per perduda.

Des del 1896 la UGT a Catalunya només tingué seccions organitzades a Barcelona, i durant els quinze anys següents només es va reorganitzar de manera puntual i breu a Tarragona. Durant el primer decenni del segle els socialistes van esdevenir a Catalunya, tant pel que fa al PSOE com a la UGT, “*una planta exótica*”.¹⁴ Les xifres del 1911 ratifiquen aquesta consideració. Els 992 obrers catalans afiliats al sindicat, tots barcelonins, representen l’1,3% dels 77.749 afiliats que tenia llavors la UGT d’Espanya. De forma paral·lela, el nombre de seccions també havia davallat de forma espectacular. Entre el 1895 i el 1911 mai no es va superar la xifra de 20, i a partir del 1907 es baixà a menys d’una desena. Així, de les 19 seccions que formaven part de la UGT a Catalunya el 1896, deu anys més tard no en restava cap, i de les 12 que localitzem el gener del 1907, quatre anys més tard només en van quedar 5. En el conjunt dels anys 1895-1913, Barcelona havia aportat 22 seccions, d’un total de 63 que havien estat presents, habitualment de forma efímera, en les files del sindicat. Al seu costat els nuclis més significatius eren els de Mataró, Tortosa, Sitges, Manresa i Roda de Ter, ja que aquestes sis localitats juntes aglutinaven quatre cinquenes parts de les seccions catalanes del sindicat comptabilitzades.

Així, doncs, en aquell moment a Catalunya el socialisme organitzat es trobava mancat de possibilitats de creixement, davant

12. Informe i debat a les Actes de la UGT, 10-XI-1910, FPI.

13. Actes de la UGT, II/III-1913. FPI.

14. J. RECASENS a *Justicia Social*, 310 (juny 1916).

d'un fort anarcosindicalisme i un lerrouxisme en plena davallada; aquests dos fenòmens polaritzaven les forces socials al país: “*El lerrouxismo podía subsistir sin una sindical propia, mientras el sindicalismo fuese apolítico, pero el socialismo no podía desarrollarse sin que la UGT superase su insignificancia en Cataluña*”.¹⁵ Els socialistes entenien que una situació d'aquest tipus, amb un anarcosindicalisme majoritari i que segons el seu criteri només afavoria els interessos de la burgesia, havia de tenir com a resposta un socialisme que havia d'esmerçar els seus esforços a redreçar la situació –“*realizar una gran obra*”– i aconseguir que Barcelona esdevingués “*la Meca sindical y socialista de Cataluña*”.¹⁶ Malgrat aquestes intencions, el redreçament de la seva situació va acabar esdevenint una assignatura pendent que costaria molts anys d'aprovar.

El mateix any de la creació de la CNT, aquesta multiplicava l'afiliació ugetista per quinze i acollia a les seves files amplis sectors de les bases lerrouixistes desencisades després de la Setmana Tràgica, sense que els socialistes tampoc no fossin capaços d'aprofitar la ràpida il·legalització del sindicat anarquista, la qual cosa aturà el seu creixement fins als anys de la Primera Guerra Mundial. De forma paral·lela, durant els primers anys de la segona dècada del segle tant el PSOE com la UGT experimentaren una nova etapa de creixement en altres zones, motivada sobretot per l'oposició a la Guerra del Rif portada a terme pel partit, i als seus progressos electorals en virtut de la conjunció republicanosocialista acordada el mateix 1909, mentre que el sindicat es veia afavorit per un seguit de vagues reeixides els anys 1911-1912. Però a Catalunya aquestes circumstàncies van tenir poc ressò, en part pel fet que les aliances entre socialistes i republicans sempre havien gaudit d'un predicament escàs.

L'anàlisi de la situació portà un grup de socialistes catalans a revisar la que havia estat la seva línia d'actuació fins aquell mo-

15. A. BALCELLS, «El socialismo en Cataluña hasta la Guerra Civil», *Anales de Historia*, Madrid, 1988.

16. M. EGOICHEAGA, «El socialismo en Cataluña», *Justicia Social*, 25 (abr. 1914).

ment a Catalunya, i donant mostres d'un cert esperit crític, es van disposar a intentar capgirar la situació. El primer pas va ser traslladar la seu de la direcció de Barcelona a Reus, on, amb un paper cabdal de Josep Recasens i des de les pàgines de *Justicia Social*, s'intentà donar una nova imatge al socialisme respecte a Catalunya, que passava per acabar amb el rebuig que sempre havien manifestat els socialistes quant al fet nacional, en anteposar un internacionalisme que acabava esdevenint la justificació d'un centralisme, quan no es tractava d'un espanyolisme extrem. Un jove Andreu Nin, llavors militant en les files socialistes, polemitzava amb un Fabra i Ribas, contrari a qualsevol comprensió del fet nacional: "*Que nos pongan todos los motes que quieran, pero que no nos llamen españolistas*".¹⁷

Aquesta nova predisposició es va fer realitat en el VI Congrés de la Federació Catalana del PSOE (FC PSOE), que va tenir lloc a Tarragona el juny del 1916, quan s'acceptà plenament la nova orientació que volia prendre el socialisme català. Inicialment els nous planejaments van tenir una acollida favorable per part de la direcció central. Fins i tot els socialistes van participar en la campanya pro Estatut d'Autonomia del 1918, amb la participació de Besteiro i Largo Caballero, al costat de Pla i Armengol i Serra i Moret, en un míting al teatre Bosc de Barcelona. Però ben aviat la direcció del PSOE i la UGT van tornar als seus postulats clàssics, i el 1920 ja es pot donar per tancat el seu 'gir autonomista', que havia estat més un emmirallament que una realitat. Es tornava a la clàssica equiparació de 'catalanisme = reacció', a la vegada que se'l considerava un obstacle per al desenvolupament del socialisme a Catalunya. Igualment, la 'guerra social' que va sacsejar la societat catalana a l'entorn de 1920 va provocar un canvi radical de la situació. El naixement de la Unió Socialista de Catalunya (USC) al començament de la dècada dels vint, en un intent de conjugar socialisme i catalanisme, és la millor constatació d'aquest nou fracàs en voler convertir Catalunya en un 'baluard' del socialisme.

17. *La Justicia Social* (febr. 1914).

L'obrer del ram d'arts gràfiques i futur dirigent regional Marià Martínez Cuenca reflectí amb prou cruesa la situació en què van quedar les organitzacions socialistes després d'aquest nou fracàs: *“Prácticamente no había Partido, ni juventud, ni nada, me encontré en aquel local con un grupo de gentes que pasaban las tardes de los domingos en santa paz y armonía; todo lo que yo había imaginado no era más que una ficción creada por las prédicas de [Joaquim] Escofet y la lectura de las cartas de Pablo Iglesias. Eran un grupo de hombres, algunos veteranos fundadores del PSOE y de la UGT, todos ellos resignados y dominados por el miedo”*.¹⁸

En aquell context de violència i crispació, la situació esdevingué molt difícil per a l'uguetisme català. Nombroses societats es donaren de baixa, tant per la pressió dels anarcosindicalistes com dels sindicats lliures, i les xifres d'afiliació van tornar a davallar al mínim. El 1921 només 3.676 obrers catalans estaven afiliats a la UGT d'Espanya, un 1,5% d'un total de 240.113 afiliats, i les 45 seccions catalanes només representaven, per la seva banda, un 3,7% de les 1.197 que tenia la Unió en aquell moment.

Pel que fa als estatges barcelonins de la Unió del període, ja hem fet esment que fins al 1917 els compartí amb el partit. En aquesta data el sindicat es traslladà a una nova seu, al carrer Torrent de l'Olla, número 45, però també hi va fer una estada breu, ja que l'any següent passà a compartir el local que els ferroviaris tenien al passatge de Sant Benet. Aquesta convivència va tornar a ser episòdica, ja que el 1919 es produí el trasllat a un local *“amplio y destartado”*, segons Martínez Cuenca, que estava situat al carrer Sant Simplicí, número 6, pis principal. En aquesta seu va ser on es formalitzà el naixement de la Federació Regional de la UGT, el 1922, però aquesta nova instància organitzativa tampoc no va permetre que l'organització es dotés d'una seu estable. Així, el 1923 es tornà a compartir amb el partit, al carrer Alt de Sant Pere, número 27, principal, on també estava domiciliat l'Ateneu Socialista.

18. M. MARTÍNEZ CUENCA, *La muralla invisible. Memorias de un murciano militante obrero en Cataluña, 1909-1939* (memòries inèdites), Fundació Campalans.

La creació d'una federació regional no va implicar cap canvi pel que fa a la voluntat d'arrelament del sindicat a la societat catalana, ja que només aconseguí reunir les escasses agrupacions que romani- en encara fidels, en un context que era qualificat de "*predominio anarquista fatal*".¹⁹ El nou organisme portà a terme una actuació molt marginal en el context del teixit social català dels anys vint. A més, la Federació va ser sacsejada per un seguit de crisis internes i ni tant sols va aconseguir que la totalitat d'ugetistes catalans s'hi afiliessin, en romandre només organitzats en la UGT d'Espanya. Foren els anys en què dos homes van assolir el control del sindicat a Catalunya, amb el vistiplau de l'Executiva Nacional. Es tracta de Joan Duran, de Sitges, i del barceloní Joaquim Escofet. Dogmàtics i anticatalanistes, sempre fidels a Madrid i al seu burocratisme, són la millor representació del que es pot qualificar de 'pabloiglesisme'. Ells van dominar les dèbils files del socialisme a Catalunya fins al final de la dècada, sense que la seva actuació es reflectís en cap avenç ni quantitatiu ni qualitatiu, tot i poder gaudir des del setembre del 1925 de la tolerància governamental.

Un cop es va produir el 'pronunciamiento' del capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, tant la UGT com el PSOE van adoptar una política de no-bel·ligerància respecte al nou règim, que en la pràctica implicava col·laborar-hi, i que contrastava amb la persecució de què eren objecte altres organitzacions proletàries. Serveixen d'exemple els sis congressos que la Federació Regional va poder portar a terme a Barcelona sota el règim primoriverista i els diversos càrrecs corporatius que acumulà a les seves mans Joan Duran, entre altres militants socialistes. A Catalunya les úniques veus que des de les files socialistes es van fer sentir contra la Dictadura, i lògicament contra tota possible col·laboració, van procedir de la USC. Des de les files de la UGT i la Federació Catalana del PSOE no hi va haver cap discrepància, més enllà de la condemna formal del cop d'estat.

19. Antonio OLARTE, «La organización obrera en Cataluña», *Boletín de la Unión General de Trabajadores* (maig 1932), pàg. 182.

Aquesta actitud provocà un evident desprestigi de la UGT, que en cap moment no va poder aconseguir treure beneficis de la “*seva actuació a la vora de l'estat*”, tal com es qualificava en la seva premsa l'actitud que tenien respecte al règim, ni tampoc va aconseguir que a Catalunya arrelessin els comitès paritaris que el govern patrocina, i en els quals el sindicat tenia voluntat de participar. En conseqüència, Catalunya continuava sent als ulls dels socialistes una “*desgraciada región*”²⁰ on no aconseguien arrelar, malgrat la situació de privilegi de què es gaudia i les campanyes propagandístiques que amb aquesta intenció es van portar a terme. Així, en el IV Congrés Regional, celebrat al final del 1925 a Barcelona, la UGT catalana declarava agrupar només 6.000 afiliats, enquadrats en 29 societats.

Malgrat aquesta exigüitat d'efectius, al llarg d'aquells anys es van anar creant a Barcelona, on es concentrava la major part de l'afiliació, una sèrie d'organitzacions dependents de la UGT i de l'FC PSOE, amb la intenció que servissin de plataformes de relleu de totes dues organitzacions. Es va crear el Cercle Cultural Socialista, la Cooperativa Socialista La Internacional, el 1926; l'Ateneu Socialista, del qual depenia el Grup Artístic, que esporàdicament feia funcions teatrals o bé alguna conferència; l'Editorial Obrera Socialista i també la Gràfica Socialista. Finalment, el 1929 es van crear el Grup Prosocialista i el Grup Socialista Femení, el qual organitzava festivals infantils. Tot un entramat d'organitzacions que no van servir perquè les sigles de la UGT i el PSOE arrelessin ni a Barcelona i encara menys a Catalunya. Entre el 1922 i el 1930 només s'havia aconseguit l'ingrés de 46 nous sindicats i 4.600 afiliats, i en el congrés celebrat l'abril del 1930 només hi estigueren representades 18 seccions, la meitat de les quals barcelonines. Són evidentment els anys de la “*vida lánguida*”.

Durant la Dictadura primoriverista el sindicat mantingué la seva tradicional manca d'estabilitat pel que fa a l'ocupació de les seves seus. El 1925 tant la UGT com el partit es mudaren a una

20. *El Socialista*, 26-IX-1925.

nova seu, al carrer Peu de la Creu, número 14, principal primera, i poc després ho van fer al Portal de la Pau, número 2, principal. Aviat l'FC PSOE tingué un local propi, al marge del sindicat i de l'Agrupació Socialista barcelonina, a la Rambla dels Estudis, número 26, una seu que és definida per Martínez Cuenca com un local “*reducido y viejo, donde todo parecía abandonado*”, és a dir, en consonància amb la vitalitat de l'organització en aquells anys. *El Socialista* referma aquesta opinió en parlar d'una “*callejuela de tercer o cuarto orden, [...] una casa cuyo aspecto no es ciertamente de riqueza*”.²¹ Aquest era el context amb el qual es mantenia la feble flama socialista dels anys vint, el “*sagrado ideal*” que acostumaven a dir els socialistes, que reflectia –seguint amb l'òrgan del partit– una situació d’“*indiferencia suicida*” de la gran majoria del proletariat català que només feia que reflectir la “*lamentable realidad*” en què es trobaven les forces socialistes a Barcelona, ja que a la resta del país eren pràcticament inexistents a part d'algun nucli puntual. Serveix d'exemple el fet que a la nova seu del sindicat només s'hi van adscriure set seccions: Art d'Imprimir, Càrrega i Descàrrega de Cotó, Pesca Salada, Escultors de Pedra, Oficis Diversos, Marbristes i l'Obrer Fabril. A l'esmentat estatge s'establí un servei de cafè i refrescos, així com de barberia. Igualment, l'existència d'un petit escenari permetia que l'Ateneu Socialista escenifiqués sarsueles i actes culturals de tipus divers, que sobretot es programaven els dissabtes al vespre.

El darrer dels sindicats esmentats en la relació anterior, l'Obrer Fabril, abandonà el local quan es va constituir la seva federació d'Indústria el 1928, i establí una seu pròpia al barri de Sant Martí de Provençals, al carrer Sant Joan de Malta, número 113 (on anys després s'hi instal·là el sindicat químic), molt a la vora del domicili particular del secretari general de la Federació, Salvador Vidal Rossell. En aquests mateixos anys, quan es creà la Cooperativa Socialista aquesta ocupà un local propi al barri de Gràcia, primer al carrer Ramón y Cajal i després, conjuntament amb els ferroviaris, al carrer Tordera, número 57 bis.

21. *El Socialista*, 8-XII-1925.

Ben aviat el pelegrinatge dels socialistes per diverses seus de la ciutat es convertí en una senya d'identitat de les diferents faccions enfrontades en el sindicat. Les tensions internes entre la 'vella guàrdia' i un grup de joves militants renovadors esclataren amb tota la seva virulència l'any 1930, un cop Primo de Rivera havia dimitit. No eren unes tensions noves. El 1928 ja s'havia produït una important crisi, que fou liquidada amb sancions i expulsions. Però en la conjuntura d'aquell moment, el ressorgiment que experimentava la CNT en el marc de la permissivitat que representava la *Dictablanda* del general Dámaso Berenguer va donar ànims al sector dels crítics. Aquests entenien que la perpetuació del binomi Escofet-Duran al capdavant de l'organització era un fre evident a tota possibilitat d'expansió. Al mes de juliol els renovadors (Jové Surroca, Martínez Cuenca, Sánchez Marín, Vidal Rossell, etc.) assoliren el control de la Federació Regional, però no aconseguiren que els dirigents deposats permetessin l'accés de la nova direcció a la seu del Portal de la Pau. En conseqüència, aquests hagueren de cercar un nou local, i l'existència de dues seus socialistes a Barcelona va passar a ser el símbol més evident de la situació de divisió i enfrontament en què es trobava el socialisme català representat per les sigles del PSOE i la UGT. Una situació que no havia de canviar a curt termini, i sota la qual els socialistes feren el trànsit de la monarquia a la república.

La nova direcció regional ugetista s'establí al carrer Nou de Sant Francesc, número 11-13, principal, i va ser seguida per les Joventuts Socialistes i la Gràfica Socialista. La 'vella guàrdia' romangué atrinxerada a l'antiga seu, fent de l'Agrupació Socialista de Barcelona el seu instrument en el plet que mantenia amb la nova direcció. Davant d'aquesta situació els renovadors van acabar per crear l'any següent una fidel Federació Socialista de Barcelona, amb la intenció d'emprar-la en la situació d'enfrontament que es vivia, i que tenia Camil Companys i Jover com a president.

La Segona República: esperances i desencisos, 1931-1936

Quan es va produir la proclamació de la Segona República l'abril del 1931, la situació de la UGT catalana seguia sent difícil. El tímid camí cap al retorn a un règim constitucional emprès pel govern Berenguer havia permès a la CNT tornar a tenir una vida pública, que ben aviat significà la recuperació de la seva tradicional situació de privilegi entre el proletariat del país. I Barcelona va ser l'eix a partir del qual es va portar a terme aquest redreçament des de mitjan 1930. En conseqüència, l'anàlisi que es feia de la situació 'més enllà de l'Ebre' per part de la direcció del sindicat seguia sent pessimista, i Catalunya era qualificada com una regió "*tradicionalmente ingrata para los ideales que sustenta la Unión*".²²

El fet d'aconseguir una regidoria a Barcelona per part de Jové Suroca en les eleccions municipals del 12 d'abril i que Salvador Vidal Rossell fos nomenat conseller per Francesc Macià poques hores després no va significar cap canvi en l'evolució del sindicat, que durant tot el 1931 va seguir immers en una profunda crisi interna.

Durant el primer bienni republicà, amb la presència de ministres socialistes al govern, la UGT intentà esdevenir 'la central del règim', a partir de l'aprofitament de la tasca realitzada des del Ministeri de Treball per Largo Caballero. Però pel fet que a Catalunya els mecanismes emanats d'aquesta política no cristal·litzessin, les seves possibilitats de creixement quedaren un cop més anorreades, a la vegada que crearen una dinàmica d'enfrontament amb la Generalitat per la qüestió de l'aplicació de la legislació laboral. El resultat d'aquesta situació fou que els anys republicans tampoc no van ser els anys de l'anhelat creixement ugetista al país, malgrat que des de feia força temps s'anaven fent interpretacions força optimistes respecte a aquest fet: "*Barcelona será nuestra y Cataluña de la UGT*", s'havia aventurat a pronosticar l'efímer òrgan socialista *Justicia* el juliol del 1928.

22. *Boletín de la Unión General de Trabajadores* (abr. 1929).

El 1931 les forces de la UGT catalana només representaven una setzena part de l'afiliació de la CNT, i malgrat la crisi constant que afectà les files anarcosindicalistes durant el període republicà, els ugetistes mai no van recollir el degoteig constant d'expulsions i escissions que van afectar els cenetistes. En el congrés regional que tingué lloc el desembre del 1931, la UGT catalana afirmava enquadrar 102 seccions i 17.065 afiliats, i si bé es va aconseguir un cert creixement en el decurs dels anys següents, mai no van representar una amenaça per la tradicional hegemonia confederal.

La perpetuació dels enfrontaments interns, que afectaven l'organització des del final de la dècada anterior, també va ser responsable en gran manera de la paràlisi que afectà l'ugetisme català en aquest període. El sector que s'agrupava al voltant d'Escofet es mantingué al local del Portal de la Pau fins al 1933, quan es van traslladar a la Rambla de Santa Mònica, número 29, primer segona, mentre la direcció regional seguia al carrer Nou de Sant Francesc. El desembre del 1931 un nou congrés regional significà la derrota del grup renovador. El poder passà a homes fidels a Largo Caballero, Antoni Olarte com a president i José Vila Cuenca com a secretari general; uns homes que tenien molt més en comú amb el grup d'Escofet –sempre d'un furibund centralisme tenyit d'espanyolisme– que amb uns renovadors que havien convertit l'autonomia orgànica respecte a la direcció central i de l'abandonament del tradicional anticatalanisme de les organitzacions socialistes en les seves senyes d'identitat. Així, doncs, des del final del 1931 la seu del carrer Nou de Sant Francesc esdevingué el refugi d'aquells que foren foragitats de la direcció i que s'oposaven al binomi Olarte - Vila Cuenca que es va mantenir al capdavant del sindicat durant tota l'etapa republicana.

En aquest context de crisi constant, l'únic èxit remarcable a nivell organitzatiu que va aconseguir l'ugetisme català durant els anys de la Segona República fou la inauguració a Barcelona de la Casa del Poble, símbol per excel·lència de la implantació de la UGT i el PSOE arreu. D'aquesta manera es donava resposta a una pregunta que ja repetia el vell dirigent Josep Comaposada el

1924 i que seguia sense tenir resposta: “¿Por qué Barcelona no tiene una Casa del Pueblo?”.²³ Fins aquell moment les úniques existents a Catalunya eren les de tres enclavaments d’una evident tradició socialista com Sitges, Mataró i Tarragona, inaugurades respectivament el primer de maig de 1912, el 18 de març de 1928 i el juliol del 1931.

Fins aleshores, ja hem vist com les agrupacions ugetistes estaven domiciliades d’una forma força dispersa, amb les dues conegudes seus que reflectien la perpetuació de les divisions en l’organització, i al seu costat un seguit de petits estatges on tenien la seu alguns sindicats. Entre aquests últims hi havia els forners de L’Espiga, al carrer Guàrdia, número 14, que havia estat adquirit en propietat per aquest sindicat; la Federació d’Entitats Obreres del Port de Barcelona, al carrer de la Mercè, número 19, principal; els carregadors i descarregadors, al carrer d’Abaixadors, número 10; els químics, al carrer de Sant Joan de Malta, on s’obria una oficina per atendre les consultes dels treballadors els diumenges al matí; i en darrer lloc, el local de La Naval, al carrer del Mar, número 82. Amb referència a aquesta darrera seu, Joan Grijalbo recorda el seu trist aspecte, “*amb les bombetes de l’escala protegides amb reixa i cademat, perquè no les robessin*”.²⁴

La Casa del Poble va estar domiciliada al carrer Nou de Sant Francesc, número 7, és a dir, al costat de l’esmentada seu central des del 1930. La primera iniciativa en aquest sentit l’havia protagonitzada L’Espiga l’agost de l’any anterior, en proposar la creació d’una “*Casa Cultural o Casa del Pueblo*” on convisquesin totes les entitats ugetistes de la ciutat. Dos mesos més tard, la Federació Local de Barcelona va recollir la proposta amb entusiasme, i al mes de novembre el Sindicat de Forners ja jugava a la loteria per aconseguir fons per al nou estatge.²⁵

23. *Justicia*, 28-VI-1928.

24. Entrevista de l’autor a Joan Grijalbo, 1993.

25. AHGC/S (Archivo Histórico de la Guerra Civil, Salamanca), *Libro de actas del sindicato La Espiga* (ag.-nov. 1931), PS Barcelona 1430.

El següent pas havia de ser la formació, el febrer del 1932, d'una associació d'amics de la Casa del Poble, amb seu inicial al carrer Rull, número 9, amb la finalitat de potenciar la seva creació i poder acollir en el nou local les fins llavors ben disperses seccions de la UGT i el PSOE, passant formalment per sobre de les divisions existents, tal com resava l'article segon dels seus estatuts: *“Esta asociación tendrá por objeto ayudar al afianzamiento, desarrollo y progreso de la Cooperativa de la Casa del Pueblo, a fin de que las entidades domiciliadas en la misma, principalmente las adheridas a la UGT y PSOE puedan con mayor facilidad laborar por la instrucción de la clase trabajadora y por el mejoramiento de las condiciones de trabajo”*.²⁶

L'Associació fou legalitzada el 24 de febrer de 1932, amb el doctor Ramon Pla i Armengol com a president, i la compra del local es va formalitzar quatre mesos més tard. El va adquirir la Federació Local barcelonina (encapçalada llavors per Ramon Palomas com a president i Joan Sánchez Marín com a secretari general), al costat de l'Associació d'Amics de la Casa del Poble, tots ells homes que formaven part en aquell moment de l'oposició a la direcció regional. Els militants que formaren part del Consell d'Administració de la Casa del Poble també representaven aquesta línia d'actuació, ja que Ramon Palomas en va ser escollit president, i Marià Martínez Cuenca, secretari. Un pas endavant d'aquestes característiques volia ser entès per aquests dirigents com un primer estadi per crear cases del Poble als diferents barris de la ciutat, en considerar-se la importància *“que en esta ciudad está adquiriendo nuestra organización”*.²⁷ La primera d'obrir-se hauria hagut de ser la de Sant Martí de Provençals, però l'objectiu no s'aconseguí. En dates posteriors només hem pogut constatar l'obertura l'any següent d'un estatge per part de la Federació de Treballadors de la

26. AHGC/S, estatuts a PS Barcelona 68; AGC/B (Arxiu del Govern Civil de Barcelona), expedient administratiu de legalització, núm. 15460.

27. AHGC/S, circular del Consell d'Administració de la Casa del Poble a les seccions del sindicat. PS Barcelona 1432.

Terra, concretament al carrer Constitució, número 116, al barri de Sants.²⁸

La nova Casa del Poble era un edifici que havia pertangut a la marquesa de Moja i que havia anat a parar a mans de la societat anònima Arnús-Garí el maig del 1932 com a aportació de capital. Al final del mateix mes, el nou propietari hipotecà la finca “*con sus rentas, obras, mejoras y muebles*” en favor de la Secció Especial d’Assegurances Socials de la Caixa de Pensions per a la Veïlla i Estalvis Verge de l’Esperança, per un import de 280.000 pessetes a pagar en quatre anys.²⁹ El 21 de juliol l’Associació d’Amics de la Casa del Poble, segons l’acord d’una assemblea del 7 de maig, adquirí la finca a Arnús-Garí per un import de 350.000 pessetes, de les quals inicialment només se’n feren efectives 10.000. La primera hipoteca fou subrogada, i se’n va fer càrrec l’Associació, però se’n modificaren els terminis el 22 d’agost, quan es va acordar fer-la efectiva en catorze anys, en lloc dels quatre inicials, amb quotes de 29.198 pessetes. Paral·lelament també s’establí una segona hipoteca amb els propietaris per un import de les 60.000 pessetes restants, que s’hauria de liquidar en tres anys. A més, el primer de setembre encara es va realitzar una tercera hipoteca sobre la propietat, com a garantia d’un préstec de 50.000 pessetes que Ramon Pla i Armengol va fer a les entitats domiciliades a la Casa del Poble; respecte a aquest préstec, es pot plantejar la hipòtesi que volgués ser emprat tant per fer front als primers venciments de la segona hipoteca, com per finançar la propera campanya electoral a les eleccions al Parlament de Catalunya. S’ha de fer esment, però, de l’altruisme de Pla i Armengol en fer el préstec i acceptar com a garantia una propietat que ja es trobava hipotecada –i dos cops– per quantitats superiors a la que ell havia deixat.

A partir de tota la documentació consultada, s’ha de convenir que les organitzacions socialistes aviat deixaren de complir les seves obligacions hipotecàries, fet pel qual van ser denunciades

28. *Catalunya Obrera*, 2-VI-1933.

29. Reconstrucció d’aquest apartat a partir de l’Arxiu del Registre de la Propietat de Barcelona número 1.

davant dels tribunals el gener del 1934. De totes maneres, el somni d'una Casa del Poble a Barcelona finalment era realitat. Es tractava d'un local "*amplio y cómodo*", segons informava *Catalunya Obrera* el 28 d'abril, amb planta baixa i quatre pisos, amb espai suficient per instal·lar-hi una vintena de secretaries. Només mancava una sala d'actes per ser completa, deficiència que s'intentaria suplir amb una futura adquisició del cinema que es trobava a l'edifici del costat, també del mateix propietari.

El local fou oficialment inaugurat el 25 de setembre de 1932 amb tota una sèrie d'actes que consistiren en la col·locació de les banderes del sindicat a la nova seu, seguida d'un aperitiu i concert; i a la tarda amb la celebració d'un míting en què intervingueren Fabra i Ribas i Pla i Armengol. Al vespre es culminaren els actes amb la celebració d'un concert.⁵⁰ Aquests actes havien d'estar emmarcats per una "*setmana de propaganda sindical*", que no va poder ser tan àmplia com inicialment es pretenia, en no haver-hi prou mitjans econòmics per finançar el desplaçament a Barcelona de membres de l'Executiva Nacional perquè donessin suport amb la seva presència als actes programats. El pas endavant era innegable, malgrat que s'ha d'insistir que la direcció regional romangué significativament al marge de tot el procés. Era la millor mostra que el darrer congrés regional, el desembre de l'any anterior, no havia servit per cloure la problemàtica interna de l'organització.

Indubtablement, des del punt de vista ugetista, la inauguració de la Casa del Poble era un important progrés en la seva voluntat de consolidar-se a Barcelona i Catalunya. A la vegada que, si més no des de la plana major del socialisme, es considerava que la recent aprovació del règim autonòmic els havia de reportar uns beneficis immediats, en valorar la seva actitud com a imprescindible, al mateix temps que impecable, en tot el seu procés d'elaboració; en conseqüència, esperaven treure'n profit pel que fa a tenir una implantació superior tant de seccions i agrupacions com a nivell electoral. La convocatòria d'eleccions al Parlament

30. *El Diluvio*, 24-IX-1932.

de Catalunya per al 20 de novembre del mateix 1932 els havia de proporcionar un primer test respecte a aquesta qüestió, i els resultats van tornar a ser decebedors. A la província de Barcelona es van aconseguir 1.993 vots de mitjana, és a dir, un 1,5% dels vots totals.

En el congrés que va tenir lloc l'any següent, el sindicat oferia les següents xifres: 122 sindicats i 36.000 afiliats, un balanç molt feble que demostra el fracàs en intentar treure partit a Catalunya de l'acció governamental que havien portat a terme PSOE i UGT a Madrid. En el decurs d'aquest darrer any s'havia posat en marxa un nou tramut organitzatiu, amb la substitució de la Federació Regional per un Secretariat Regional. Però els progressos no van ser gaire remarcables, ja que es mantenia la mateixa estratègia que durant els anys precedents i el nou organisme estava encapçalat pels mateixos homes forts que dirigien el sindicat des del 1931: els largocaballeristes José Vila Cuenca, ara com a secretari general, i Antoni Olarte, com a secretari administratiu.

En el tercer congrés portat a terme durant l'etapa republicana, conegut com el del Cinema Walkyria, el 1934, es van donar unes xifres més altes: 222 seccions i 45.000 afiliats. És possible que aquestes xifres estiguessin inflades, tal com era habitual en totes les formacions sindicals del període; de fet només hem comptabilitzat 12.426 afiliats al corrent en el pagament de les quotes. En qualsevol cas, s'ha de tenir present que, d'aquest congrés, el sindicat en va sortir dividit, com a resultat d'una escissió. En el decurs de l'acte, que un dels delegats de l'Executiva Nacional va definir com d'"*infinitos tumultos*",³¹ es va produir el trencament de la UGT catalana, que determinà el naixement de la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya (UGSOC), nou sindicat en estreta relació amb la USC. La ruptura va representar una minva molt notable d'efectius, com a mínim de la meitat, per la qual cosa l'organització tornà a la feblesa organitzativa del principi de la dècada. L'immediat esclat dels fets d'Octubre i les se-

31. *Boletín de la Unión General de Trabajadores de España* (ag. 1934).

ves conseqüències no feren res més que deixar, un altre cop, la UGT catalana en una situació de prostració quasi absoluta.

L'esmentada escissió també va representar que la seu del sindicat al carrer Primer de Maig, nova denominació del carrer Nou de Sant Francesc,³² passés a mans dels homes de la USC-UGSOC. Probablement, pel fet que aquests militants devien ser els que es van fer càrrec fins aquell moment del manteniment de l'estatge i del pagament de les quotes de la hipoteca. Com a resultat d'aquesta situació, el Secretariat Regional ugetista s'hagué de traslladar a una nova seu, al passatge de la Banca, número 2, quart pis, primera porta. Víctor Alba ens aporta un testimoni amb referència a la seu del carrer Primer de Maig durant els Fets d'Octubre del 1934. Un grup d'obrers armats passà per davant del local i recriminà l'actitud passiva que tenien els que s'hi trobaven a l'interior en no haver aixecat ni una barricada; a la qual cosa va contestar Estanislau Ruiz i Ponseti dient: *“veureu, acabem de comprar aquest edifici, ens ha costat molts sacrificis [...] i no volem que ens el prenguin”*.³³

La resta de l'any 1934 i bona part del següent fou un període erm d'activitat sindical com a conseqüència de la repressió que el govern radicalcedista aplicà contra les organitzacions d'esquerres. Però fou al llarg del 1935 que es començaren a posar de manifest unes tendències unitàries en l'àmbit del marxisme català, que tenien per objectiu posar fi a l'enorme dispersió que, tant a nivell polític com sindical, existia entre les forces del seu espectre ideològic. En el primer dels nivells és prou conegut que el procés no acabà de reeixir en concretar-se els processos de fusió en la formació de dos partits: el POUM i el PSUC. Pel que fa a l'àmbit sindical, la UGT, més pel pes de les seves sigles i la força que tenia a la resta de l'Estat que per la situació a Catalunya, va esdevenir el pal de paller on van acabar per convergir les forces sindicals d'inspiració marxista.

32. Canvi de nom autoritzat pel Ple de l'Ajuntament de Barcelona el 31 de gener del 1935.

33. V. ALBA, *Historia del marxisme català*, vol. I, Barcelona, 1977, pàg. 281.

Aquesta situació es va anar concretant sobretot a partir de la primavera del 1936, tot i que el sindicat es trobava immers en una profunda crisi interna. Al mes de gener el binomi que ocupava la direcció des del 1931, format per Vila Cuenca i Olarte, va ser defenestrat per la seva implicació en un fosc afer d'índole econòmica. Aquesta situació obrí pas a un seguit de febles direccions que es van anar succeint fins al mes de juny, mentre que de forma contradictòria i paral·lela el nombre d'efectius començava a créixer com a resultat de l'esmentat procés de concreció de les tendències unitàries en el terreny del sindicalisme marxista català. Així, la més forta crisi interna viscuda per la UGT catalana convivia amb un notable procés de creixement, especialment notable a partir de l'abril-maig.

Aquesta situació seria aprofitada per dirigents comunistes i joves socialistes partidaris de la unitat política i sindical per donar un cop de mà, impensable en una organització de més solidesa, i fer-se càrrec de la direcció de la UGT catalana. Són els Josep del Barrio, Antoni Sesé, Antonio López Raimundo, Tomàs Molinero, Salvador González, Francesc Duran Rossell, entre altres. És un procés del qual desconeixem força aspectes, però que cal afirmar que es realitzà tant al marge dels estatuts del Secretariat català com d'esquena a l'Executiva Nacional, la qual estigué a punt de desautoritzar la nova direcció en el decurs dels primers mesos de la Guerra Civil. Aquests serien els homes que havien de gestionar la 'nova' UGT catalana que emanaria de les jornades del juliol del 1936.

Els anys de la guerra: “*la marejada ascensional*”, 1936-1939

Si l'accés del nou equip dirigent al capdavant del Secretariat Regional es va produir la primera setmana del mes de juny, poc marge de maniobra va tenir la nova direcció davant l'immediat esclat de la Guerra Civil. La UGT passava a estar en mans d'un col·lectiu de militants comunistes que aviat van comptar amb el suport del recent

nascut PSUC, amb el qual, en un clar procés de 'tercerització', va mantenir uns estrets lligams durant tot el conflicte. A Catalunya s'iniciava un procés de profundes transformacions, i els sindicats estaven destinats a tenir un paper completament inimaginable poc abans, en adquirir àmplies responsabilitats en l'àmbit econòmic i polític, i fins i tot en el militar.

A partir del mateix juliol del 1936 es va produir un procés de bipolarització sindical, centrat en la UGT i la CNT, que al costat del Decret de sindicació obligatòria, aprovat per la Generalitat a principi d'agost, va representar l'inici d'un procés de creixement excepcional en ambdues centrals sindicals. Un fenomen molt més accentuat en la UGT que en la CNT, com a resultat de tenir unes bases de partença molt més baixes, i que havia de significar, per primer cop en la història de Catalunya, que el sindicalisme d'inspiració marxista tingués capacitat per qüestionar la tradicional hegemonia anarcosindicalista.

Les tendències unitàries de la primavera d'aquell any ja havien engruixit notablement les dèbils files de la UGT. Només entre juny i juliol del 1936 s'havia produït l'alta reglamentària de 72 sindicats, mentre que en tota l'etapa republicana ho havien fet 164. Així, ja abans del 19 de juliol trobem un degoteig individual de sindicats de la UGSOC cap a la UGT –l'ingrés col·lectiu no fou acceptat per Largo Caballero–, mentre que la Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica (FOSIG) es trobava en negociacions i molts sindicats autònoms s'hi apropaven. De tota manera, en començar la Guerra Civil, la UGT catalana no agrupava més de dos centenars de sindicats, amb un màxim de 40.000 afiliats. A partir de l'inici del conflicte tota aquesta situació és capgirà ràpidament, especialment fins al mes d'octubre, en què es produí l'ingrés de les tres quartes parts dels nous sindicats.

La pressió sobre el sindicalisme neutre i els no-afiliats s'accentuà. L'esmentat Decret de sindicació obligatòria acabà de fer la resta, en esdevenir el carnet sindical l'eina indispensable per moure's en aquella societat. Així, la UGT l'octubre del 1936 ja afirmava agrupar 435.000 treballadors, 600.000 en el decurs del seu III Congrés (novembre de 1937), i donarà sempre una xifra

superior al llarg de tot el 1938. Malgrat l'exageració de les xifres emanades de tot sindicat, càlculs propis ens porten a acceptar, com a xifra aproximada d'afiliació ugetista en el seu moment de màxima implantació, uns 486.000 afiliats –és a dir, prop de la meitat de la població activa catalana d'aleshores–, dels quals uns 204.000 a Barcelona (prop de 50.000 més segons les dades de l'organització). A la capital catalana, en un document intern s'afirmà haver estès 400.000 nous carnets entre el juliol i l'octubre del 1936.³⁴

Davant l'espectacularitat d'aquestes xifres, cal trencar definitivament una idea sovint preestablerta, en el sentit que la massiva afiliació que va rebre la UGT corresponia només a burgesos atemorits davant dels avenços revolucionaris. La UGT va esdevenir alguna cosa més que això. No va ser només un sindicat de 'colls blancs', tot i jugar la carta de la petita burgesia mitjançant la creació del GEPCI (Gremis i Entitats de Petits Comerciants i Industrials). És cert que l'extraordinari creixement que experimentà el sindicat el convertí en un autèntic 'calaix de sastre', on convivien les més diverses opcions socials i ideològiques, sempre sota el ferri control d'una direcció majoritàriament comunista. Una bona part dels nouvinguts eren afiliats 'alliberats' per la CNT en el decurs de la seva conflictiva evolució durant la Segona República, i van esdevenir un contingent gens menyspreable: des dels sindicats bloquistes que constituïren l'efímera Federació Obrera d'Unitat Sindical (FOUS) el maig del 1936, que acabaria ingressant a la UGT (amb la intenció de radicalitzar-la i allunyar-la de la influència del PSUC), fins als Sindicats d'Oposició del Bages i la poderosa Federació Local de Sabadell, amb els seus 20.000 afiliats. Igualment s'hi haurien d'afegir els esmentats sindicats de la UGSOC, la FOSIG, i els de Llum i Força, entre altres, fet que desmenteix l'axioma citat anteriorment. Un altre contingent important d'afiliats provenia de sectors catalanistes, malgrat que aquest havia estat un capítol que sempre havia creat problemes a l'ugetisme en particular i al socialisme en gene-

34. AHGC/S, *Acta del Ple de Delegats de la Federació Local de Barcelona*, PS Barcelona 391.

ral a l'hora d'assolir un espai polític i sindical a Catalunya. Així, el CADCI en el moment del seu ingrés aportà 23.000 afiliats, que esdevindrien poc després a la vora de 60.000. Igualment, i en aquesta mateixa línia, també hi ingressaren la FNEC, l'Associació de Funcionaris de la Generalitat i els Funcionaris Municipals de Barcelona. En total uns 80.000 afiliats procedents d'aquestes files, prop d'una cinquena part del total.

Aquestes xifres permetien que la UGT finalment aconseguís ser present a totes les comarques del país. El sindicat va ser present durant la Guerra Civil en 858 municipis catalans, als quals caldria afegir 113 poblacions més sense condició de municipi, on es repartien un total de 2.611 sindicats. Cal afirmar que aquesta extensió comarcal assolida era bastant superior a la confederal d'aquells moments. El conjunt de sindicats s'enquadraren en 29 federacions d'Indústria, mentre que abans de l'estiu del 1936 només n'hi havia cinc de constituïdes. D'uns i d'altres, sindicats i federacions (així com del Secretariat i unitats militars patrocinades per la UGT), emanarien un total de 101 capçaleres de diversos òrgans de premsa; una altra data que forçosament ha de cridar l'atenció, si tenim en compte que abans de l'inici de la guerra només es disposava de l'òrgan dels Bancaris, *Esforç*.

Per sectors productius la UGT aconseguia, també per primera vegada –si n'exceptuem els Bancaris–, imposar-se en diversos àmbits. Així, es pot parlar de supremacia del sindicat davant la CNT a Banca, Ferroviaris, Assegurances, Ensenyament, Vestit, Treballadors de la Terra (encara que la Unió de Rabassaires era majoritària al camp català), Funcionaris Municipals i de la Generalitat, Boters, Sanitaris, Mercantils, Pesca i Transport Marítim, Correus, Espectacles Públics i Indústria Gastronòmica. És a dir, un ampli espectre sindical, sobretot del sindicalisme moderat que la UGT sempre havia volgut encapçalar, amb una penetració important en altres àmbits com el tèxtil (aquí en equilibri amb la CNT) i el metall, encara que en aquest darrer en clara inferioritat respecte als confederals, que eren clarament majoritaris a Metall, Fusta, Edificació, Químic, Minería, Port de Barcelona, Indústria Energètica i Pell.

Aquesta ‘nova’ UGT catalana, emanada de l’estiu del 1936, no tingué un camí planer per consolidar-se com a força sindical amb voluntat d’assolir l’hegemonia a Catalunya. Les jornades del maig del 1937, que indubtablement l’enfortiren, no van significar un canvi immediat en el seu posicionament. Aviat començaren uns mesos prou difícils per a l’organització. No va ser fins la celebració del III Congrés, el novembre del 1937, que, superada tota una àmplia problemàtica, els homes del Secretariat van poder consolidar una posició de privilegi –sempre al costat del ‘partit germà’, el PSUC– per la qual havien lluitat des dels inicis del conflicte.

En aquell moment ja s’havia tancat la pugna mantinguda amb la direcció de la UGT d’Espanya, amb Largo Caballero defenestrat i ja encapçalada per una direcció filocomunista, molt més propera a la línia que seguia el Secretariat a Catalunya des de l’any anterior. S’ha de tenir present que l’antiga direcció sempre s’havia caracteritzat per donar suport als homes de la FOUS-POUM en la seva pugna amb la direcció catalana, i que fins i tot havia arribat a desautoritzar *Las Noticias* com a portaveu ugetista. També llançà una campanya contra desenes de seccions catalanes mitjançant la qual se’ls comunicava la seva expulsió de la UGT i pel fet de no estar degudament enquadrades, haver acusat repetidament la direcció catalana de practicar “*cuponaje apócrifo*” al marge dels estatuts. Igualment l’Executiva Nacional sempre es manifestà crítica amb el binomi UGT-PSUC: 5 dels 15 membres que tingué el Secretariat Regional formaren part del màxim òrgan del partit, a part de nombrosos dirigents de les federacions d’Indústria que formaren part del Comitè Central. En aquest sentit Díaz Alor, el desembre del 1936, preguntà a la direcció catalana si els consellers ugetistes pertanyien al sindicat, per afegir tot seguit un “*doncs que facin la política del sindicat*”. Així, no ha d’estranyar que la direcció catalana fes costat des del primer moment als crítics a la direcció socialcaballerista, i considerés l’accés al capdavant del sindicat de González Peña i els seus homes com la solució a tots els problemes viscuts fins llavors entre centre i perifèria.

Un segon problema que va haver d'afrontar la UGT catalana durant aquest estiu del 1937 va ser el conegut com el *plet del CADCI*. És a dir, l'ofensiva de les forces nacionalistes per allunyar de la influència de la UGT el potent sindicat mercantil, perquè servís d'eix a partir del qual s'estructurés una 'tercera central sindical catalana'. Un espai que els homes del Secretariat estaven convençuts que ocupaven, a partir de l'adopció mimètica i formal de les teories marxistes leninistes respecte a la qüestió nacional. Però malgrat el criteri de *La Humanitat*, el *Diari de Barcelona* i *Som*, en el sentit que l'històric sindicat mercantil en les files de la UGT esdevenia un "*casinet-escola de barriada*",³⁵ l'agost del 1937 el Secretariat aconseguí cloure victoriosament el conflicte en ratificar-se l'ingrés del CADCI i també dels funcionaris de la Generalitat i de l'Ajuntament de Barcelona.

Igualment, durant l'estiu del 1937 la UGT catalana aconseguí desfer-se de la sempre incòmoda presència entre la seva militància dels homes de la FOUS. Depurats des de la darrereria de l'any anterior, fou en els mesos posteriors als Fets de Maig que d'una manera definitiva aquells van veure com la seva influència en el sindicat era liquidada, malgrat que seguien ocasionant algun problema puntual a localitats com Tàrrrega o Balaguer en dates tan avançades com el 1938. Són els que es poden qualificar d'"uetistes derrotats" del maig del 1937. El seu intent *entrista*, com a via per radicalitzar el sindicat, que el consideraven encapçalat per una direcció de 'buròcrates reformistes', havia fracassat.

En darrer lloc, també fou aquest el moment, un cop passada la 'gran por' del maig del 1937 –quan els uetistes van sentir en força àmbits i indrets la possibilitat de ser liquidats–, de fer prevaler les posicions de privilegi aconseguides davant la CNT, després de força mesos en què un verbalisme enfocat a la unitat d'acció mai no havia aconseguit allunyar-se d'una quotidianitat conflictiva, tot sovint sagnant. A Barcelona aquesta tensió entre ambdues sindicals es va viure amb una especial virulència en àmbits com

35. *Som*, 25-VI-1937.

el del Transport o bé el Port. El pacte UGT-CNT signat a València el juliol del 1937 no tingué cap efecte a Catalunya, on s'hagué d'esperar el març de l'any següent per crear un estèril Comitè Permanent d'Enllaç, quan ja es pensava més a assolir l'hegemonia en el món sindical que en una pretesa unitat d'acció.

Així, doncs, a la darrera del 1937 la UGT catalana havia aconseguit unes posicions de privilegi, quantitatives i de presència en l'aparell d'Estat, impensables un any abans. S'havia aconseguit liquidar els plets mantinguts amb l'Executiva Nacional i els nacionalistes al voltant de la qüestió de la 'tercera central', s'havia depurat els poumistes de les seves files i s'havien aconseguit indubtables posicions d'avantatge respecte a la CNT. És a dir, en el moment de celebrar-se el III Congrés la UGT havia assolit unes quotes d'estabilitat notable, després de quinze mesos d'una tensió remarcable producte dels esmentats contenciosos. D'altra banda, havia estat capaç de donar una mínima coherència a l'extraordinari creixement experimentat amb la formació de nombroses federacions d'Indústria, comarcals i locals, entre aquestes darreres la potent Federació Local de Barcelona (FLB). Igualment, havia consolidat l'equip dirigent que havia accedit a la direcció gairebé *de facto* el juny-juliol del 1936, direcció que en aquell moment, en el decurs del Congrés, va ser renovada i ampliada.

Pel que fa a l'FLB, la seva importància és cabdal en l'actuació de la Unió, ja que en el decurs de la guerra agrupava un mínim del 40% dels seus efectius totals. En el moment d'iniciar-se la Guerra Civil, l'FLB estava en un estat de desorganització total. Durant els anys republicans havia estat la plataforma a partir de la qual homes com Ramon Palomas, Joan Sánchez Marín o Marià Martínez Cuenca havien demostrat la seva oposició a la línia seguida per la direcció del sindicat representada pel binomi Vila Cuenca - Olarte. Tots els dirigents esmentats, protagonistes del naixement de la UGSOC, s'emportaren amb ells l'abril del 1934 la propietat de la Casa del Poble del carrer Primer de Maig. Així, quan s'inicià la Guerra Civil l'FLB amb que comptà el sindicat estava dirigida per homes de la USC-UGSOC, que aviat quedaren englobats en la UGT a nivell sindical i en el PSUC a nivell polític.

Ràpidament, des del mateix mes de juliol, s'intentà recuperar una estructura que havia de ser fonamental per l'enquadrament dels nombrosos sindicats barcelonins que ingressaven constantment en les files del Secretariat en aquells mesos de juliol i agost del 1936. Joan Fronjosà fou l'home a qui s'encarregà aquesta tasca, en ser el secretari general de l'FLB que, procedent de la UGSOC, es va incorporar a la UGT. Fou mantingut en el càrrec quan el 8 d'agost l'FLB escollí un nou comitè, format majoritàriament per dirigents de segona fila. L'elecció es produí a l'immoble de les Escoles Pies, del carrer Diputació, número 262, que des dels primers dies de la guerra es va convertir en la seva seu.³⁶ De l'evolució interna de l'FLB d'aleshores ençà, no se'n té gaire informació, tant per la manca d'un òrgan de premsa propi –l'edició del qual fou només plantejada, i la proposta menystinguda, davant les dificultats econòmiques que representava– com per una administració irregular pel que fa a l'elaboració d'actes i altres documents.

La primera tasca fou l'organització pròpiament dita de la Federació, ja que en aquells primers moments no hi havia ni segells, ni telèfon i encara no s'havia distribuït la tasca a realitzar entre les diverses secretaries, aleshores encara no remunerades (no ho van ser fins al mes d'octubre, a raó de 95 pessetes setmanals per a cada secretari). Igualment, a mitjan agost es va aprovar un reglament interior que regulava el funcionament de l'FLB. Els primers problemes que hagué d'afrontar foren els econòmics, i els relacionats amb l'estructuració de l'important ram mercantil, per la resistència de diverses seccions a integrar-se en el CADCI, tal com es volia impulsar en aquells moments. El 17 d'agost en un document intern s'afirmava que l'FLB havia sobreviscut fins aquell moment 'de miracle', i s'insistia en el fet que el Secretariat li fes arribar els dos cèntims per afiliat que li pertocaven, com a mesura imprescindible per garantir el funcionament.

36. Aquesta primera part de l'evolució de l'FLB durant la Guerra Civil ha estat reconstruïda especialment a partir d'*AHGC/S, Llibre d'actes de la Federació Local de Barcelona* (ag. 1936 / gen. 1937), PS Barcelona 1311.

Igualment, l'FLB es veié afectada pels excessos que portaven a terme els anomenats *incontrolats*, i el Comitè hagué de negar-se a accedir a les reiterades sol·licituds d'armament que li feien arribar nombroses seccions ugetistes. Només s'accedí a sol·licitar permís d'arma per als membres de la direcció. Respecte a aquest fet, tenim localitzat un viatge a París, el gener del 1937, del secretari Jiménez, conjuntament amb el diputat i dirigent del CADCI Pere Aznar, per comprar pistoles per als membres de la direcció de la Federació.³⁷

La Federació va patir una primera crisi al final d'agost, quan un membre del Comitè, el secretari de Relacions, Martínez, es va presentar a l'estatge de l'FLB amb dos detinguts i es va fer acompanyar per la guàrdia del local a la carretera de Pedralbes, amb intencions prou violentes. Finalment, no es produí l'assassinat dels detinguts, tal com sembla que era la intenció inicial. Fou decisiva la intervenció d'un xofer del comboi, que va convèncer l'expedició que abans d'actuar calia assegurar-se de la identitat dels detinguts, per ser traslladats tot seguit a la caserna Bakunin. El secretari de l'FLB, Joan Fronjosà, s'enfurismà quan s'assabentà dels fets i ordenà una investigació, i prometé portar Martínez davant els tribunals en el cas que hagués aconseguit l'objectiu inicial. Finalment, Martínez fou expulsat de la direcció de l'FLB al final d'agost, moment en què també es va produir una modificació en la composició del seu Comitè.

Les modificacions en la composició de la direcció de la Federació van ser constants els mesos següents, cosa que va provocar una gran inestabilitat en l'executòria del Comitè. Així, Pere Gausachs, home del Tèxtil procedent de la USC, es va fer càrrec, a proposta del Secretariat, d'una nova secretaria, la d'Agitació, segregada temporalment de la de Propaganda. El 5 d'octubre el manobre Francisco Jiménez fou reclamat pel Secretariat del front on es trobava per substituir Fronjosà al capdavant de l'FLB, càrrec que exercí fins que va morir en accident de trànsit l'abril del 1938.

37. AHGC/S, *Llibre d'actes...*, 9-I-1937.

No fou fins a mitjan maig del 1937 que l'FLB, ara ja amb seu al passeig de Gràcia, es va dotar d'una infraestructura àmplia i sòlida, a partir de la celebració d'un ple de delegats dels sindicats de Barcelona en el decurs del qual es va escollir un nou Secretariat. Un consell en què hi eren presents delegats de les diverses federacions d'Indústria, amb implantació a la ciutat. Aquest primer consell estava format per setze membres, entre els quals destaquen Josep Muni –home fort del PSUC de Barcelona– per a Banca i Borsa, Pere Gausachs per al Tèxtil i Àngel Laínez per als metal·lúrgics.³⁸

Fins aquest ple, per exemple, ens consta que les diverses secretaries encara no tenien segell propi i que tampoc no s'havia establert ni un sistema de cotització dels sindicats per l'FLB, ni un sistema de remuneració per a tots els seus quadres i empleats. En principi estava previst que cada afiliat cotitzés a l'FLB deu cèntims mensuals, que podien ser abonats tant pel mateix afiliat com pel seu sindicat. Aquest sistema de cotització mai no va arribar a funcionar correctament, ja que cinc setmanes després del ple només l'havien complert una trentena de sindicats, és a dir, aproximadament una quarta part del total de sindicats enquadrats en la Federació. Pel que fa als sous que es van establir, per al secretari de l'FLB es va acordar un salari de 500 pessetes mensuals; per al xofer, de 400 pessetes mensuals, i per als administratius, de 75 pessetes setmanals.³⁹

Aquests exemples serveixen per entendre millor el fet que la vida econòmica de l'FLB fou sempre una font inesgotable de problemes, tant pel fet que no rebia regularment la part proporcional que el Secretariat els havia de fer arribar de les cotitzacions dels sindicats barcelonins, com pel fet de no aconseguir que la cotització directa dels sindicats per a la Federació superés el 30% previst. Com a resultat d'aquesta situació, els donatius que

38. AHGC/S, *Acta del Pleno de delegados de la Federación Local de Sindicatos de Barcelona de la Unión General de Trabajadores celebrado el día 16 de mayo de 1937*, PS Barcelona 391.

39. AHGC/S, *Llibre d'Actes de la Federació Local de Barcelona*, PS Barcelona 501.

per diversos conductes es van rebre en aquest període van ser fonamentals per a l'activitat econòmica de l'FLB, com per exemple un d'anònim, per un import de 25.000 pessetes, i un altre del Sindicat d'Aigua, Gas i Electricitat, per un import de 30.000.⁴⁰

A la fi del 1937 la vida organitzativa de l'FLB es va tornar a relaxar i passà diversos mesos sense que fos convocat cap consell local. Això demostra que la direcció dels prop de 200.000 ugetistes barcelonins requeia efectivament en el petit nucli del Secretariat de l'FLB. La convocatòria d'un nou consell l'abril del 1938 va estar motivada per la mort del secretari general, Francisco Jiménez, i la necessitat de nomenar un substitut en el càrrec. Aquesta responsabilitat va recaure interinament en un antic membre del PSOE a la ciutat, Baldomero Guisado, que en aquests moments ja formava part del grup de socialistes contraris a la fusió amb el PSUC, i que al voltant del Grupo Cultural Pablo Iglesias es plantejaven fins i tot recuperar a Catalunya l'afiliació directa al PSOE. Això no fou lògicament grat per a la plana major de la UGT i el partit, i motivà la intervenció de Joan Comorera, que portà a la Secretaria General un antic militant del PCC, Agustí Arcas, que fins aquell moment havia tingut càrrecs a la Federació Nacional del Transport i que va exercir el càrrec fins al final del conflicte.

Malgrat la manca d'informació que tenim sobre la gestió que féu l'FLB durant la Guerra Civil, és il·lustratiu l'ordre del dia del ple que se celebrà a la primavera del 1938.⁴¹ Es posà de manifest que la federació barcelonina no havia aconseguit en aquella data dos dels que havien de ser els seus objectius fonamentals: solucionar els problemes organitzatius –amb la consegüent problemàtica econòmica que això determinava–, i aconseguir portar als sindicats que en depenien la consigna ugetista del període: *“sindicats cara la guerra”*. Durant l'acte es va donar una visió

40. AHGC/S, *Llibre d'actes...*, 5-VI-1937.

41. AHGC/S, *Acta del Pleno de delegados de la Federación Local de Sindicatos de Barcelona de la Unión General de Trabajadores celebrado el día 16 de mayo de 1937*, PS Barcelona 301.

bastant pessimista del funcionament de la rereguarda a Barcelona, en no haver aconseguit l'FLB, tal com es va reconèixer, incrementar el ritme de treball ni fer que els afiliats s'adonessin de la importància del moment que es vivia. Aquest fet, segons els homes de l'FLB, s'havia de traduir en un increment del rendiment en el lloc de treball i a aconseguir que l'afiliació al sindicat comportés una actitud militant. En aquest sentit, és evident que l'FLB no va aconseguir ser l'excepció entre els sindicats dependents del Secretariat entre el 1936 i el 1939.

Des del punt de vista organitzatiu, el sindicat mai no pogué assumir l'allau de nouvinguts, "*la marejada ascensional*" de què parlava la seva premsa, la qual cosa limità sempre la seva capacitat d'actuació. Així, doncs, es trobà amb l'insuperable problema de transformar les desenes de milers d'afiliats en militants. Aquest fet pesà com una llosa en la seva actuació, sense que les preteses voluntats depuradores d'indesitjables de la revolució anessin més enllà de declaracions formals, i sense que la promesa Escola de Militants de Barcelona tampoc no s'acabés de posar en marxa. Per tant, la UGT hagué de fer front aviat, malgrat l'innegable pes de les xifres exposades, a un autèntic exèrcit d'afiliats que vivien d'esquena a les directrius del Secretariat, i va haver de veure com fracassaven tasques com el treball voluntari o el de fortificacions, i d'esmerçar esforços en la persecució de desertors, emboscats i imprescindibles ('els emboscats de la rereguarda').

La UGT catalana novament es va veure desbordada pel context al qual havia de fer front. El fet de convertir el Comitè de Catalunya en itinerant, a la darreria del 1938, no fou més que un intent en va d'intentar dinamitzar una afiliació i una rereguarda ja convençuda de la imminent derrota. Després d'un breu pelegrinatge sota les bombes feixistes per terres gironines, la majoria dels quadres del sindicat passaren la frontera camí d'un llarg exili el febrer del 1939. Quan després d'una intensa experiència de tres anys, i per primer cop en la història de Catalunya, una formació sindical d'arrels marxistes havia aconseguit esdevenir una veritable organització de masses.

Derrota, clandestinitat i exili, 1939-1976

Barcelona va ser ocupada per les tropes del general Franco el 26 de gener del 1939. Dues setmanes després tot Catalunya estava en mans de l'exèrcit rebel. Començava la 'llarga nit' de la dictadura franquista. La derrota comportà la il·legalització de totes les organitzacions que havien defensat la legalitat republicana, i la persecució dels seus militants i afiliats. El *Nuevo Estado* articulà tot un tramut legal per poder portar a terme la depuració de les files dels vençuts, unes lleis que permetien des de l'execució dels que discrepaven amb el règim fins a l'espoli dels béns d'institucions i organismes de tot tipus, entre els quals hi havia evidentment els sindicats.

La UGT catalana tingué bona prova de les inherents característiques repressives de la dictadura. Malgrat que la immensa majoria dels seus dirigents fugí cap a l'exili, hem localitzat un total de 54 militants ugetistes que van ser executats en la immediata postguerra, la major part d'ells al Camp de la Bota. Una xifra que en cap cas no es pot considerar definitiva, ja que, com a fruit de l'habitual doble militància UGT-PSUC durant el període bèl·lic, molts dels executats, pel fet de pertànyer a l'esmentat partit, també devien ser membres de la UGT. D'aquests afusellats, quatre eren barcelonins: el policia Pau Ugarte Cejuela, ajusticiat el 16 de febrer; el metal·lúrgic Manuel Garrido López, afusellat l'endemà; el cuiner Jaume Marcet Folguer, el 22 d'abril; i el fuster Ramon Cos Ochecho, el 4 de novembre del mateix 1939. A part d'aquestes execucions, molts ugetistes van conèixer els camps de concentració i les presons franquistes, d'altres van ser depurats dels seus llocs de treball, en gran manera a causa del fet que els arxius del Secretariat de Catalunya van arribar als ocupants i a les mans de les noves autoritats esdevien un instrument fonamental en les tasques repressives.

L'estatge del carrer Nou de Sant Francesc també patí les conseqüències del canvi de situació. Va ser confiscat en virtut de la legislació vigent en aquell moment, la Llei sobre patrimoni, de 23 de setembre de 1939, que s'aplicava a les organitzacions que eren

qualificades de “*marxistas o separatistas*”. El 29 de setembre del 1943 fou incorporat al patrimoni de la *Delegación Nacional de Sindicatos de la FET y las JONS*, a partir d'un dictamen del *Jefe Provincial de Servicios Jurídicos*. Poc després la Caixa de Pensions, que tenia una hipoteca sobre l'immoble des del 1932, denuncià aquesta situació davant del Jutjat de Primera Instància número 8 de la ciutat. El Jutjat va decidir subhastar l'edifici, que finalment retornà a mans de la Caixa de Pensions el desembre del 1944.⁴²

El clima de repressió i misèria que caracteritzà la immediata postguerra, els anys del racionament i l'estraperlo, no era el marc més adequat per intentar articular moviments d'oposició al règim. En el cas dels sindicats, aquestes circumstàncies encara eren més adverses. No hi havia cap tipus d'àmbit on actuar i, a més, la seva actuació a les fàbriques i centres de treball s'havia de fer sovint a cara descoberta, cosa que feia augmentar el risc. Així, els sindicats van esdevenir només ‘els dobles’ dels partits de qui depenien, per la qual cosa tenien una existència bastant testimonial.

Calgué esperar els anys finals de la Segona Guerra Mundial perquè es produís una veritable reconstrucció de les organitzacions clandestines antifranquistes. Pel que fa a la UGT, aviat es va veure immersa en una lluita per la patrimonialització de les sigles, per part de les diverses organitzacions i sensibilitats polítiques que les reclamaven. Aquesta pugna va tenir com a escenaris tant l'exili com l'interior. Respecte a aquest darrer àmbit, el plet es va plantejar entre una UGT socialista i una altra de comunista.

Aquesta darrera s'articulà en estreta dependència del PSUC i aviat ressuscità el que havia estat l'òrgan del sindicat durant el període bèl·lic, *Las Noticias*, que va aparèixer entre el 1945 i el 1947. Els seus òrgans de premsa insistiren a atacar molt durament l'altra UGT, a la qual negaven qualsevol representativitat i legitimitat, mentre propugnaven l'assoliment de la unitat d'acció amb els que en un altre moment havien estat rivals de la CNT.

42. *AGC/B*, expedient número 15460, i *ARPB* (Arxiu del Registre de la Propietat de Barcelona número 1).

Aquesta unitat s'havia de reflectir en la formació d'uns 'comitès d'enllaç', que van tenir una existència més fictícia que real, malgrat la seva puntual formació en algun centre de treball o bé que es constituí al barri de Sants. A partir del final del 1948 i com a resultat del canvi tàctic propugnat pels comunistes, la reconstrucció de la UGT, tant a l'interior com a França, deixava de ser un dels seus objectius prioritaris. S'abandonava la lluita armada i l'actuació en els sindicats clandestins, per passar a intentar infiltrar-se en les organitzacions de masses del règim. De tota manera, al llarg dels anys cinquanta encara es van poder localitzar a Barcelona alguns nuclis d'UGT-PSUC, la qual cosa sempre va ser motiu de preocupació per als ugetistes socialistes. Així, durant la vaga dels tramvies del 1951 o bé en el moment de l'onada de vagues del 1956, des de Barcelona es van fer arribar informes a Tolosa, seu de l'Executiva Nacional de la UGT a l'exili, en què s'informava del manteniment d'aquests grups, en especial a empreses emblemàtiques com La Maquinista. Pel que fa a aquesta mateixa empresa, Josep Pallach informava el secretari general ugetista, Pascual Tomás, d'activitat comunista "*bastante bien organizada, con carnets, cotizaciones y con reparto de Mundo Obrero*",⁴³ en una data tan tardana com el juliol del 1953.

La UGT d'inspiració socialista va ser reconstruïda al final del 1944, a partir de militants de l'FC PSOE i molt especialment del POUM. El mes de desembre es va fer públic un manifest, «A la classe treballadora»,⁴⁴ que cal interpretar com el primer pas en aquest sentit. L'home clau d'aquest procés reconstructor va ser l'antic dirigent del POUM Enrique Rodríguez, *Quique*, i fou a partir de la seva actuació que es va constituir un secretariat regional (Rodríguez i Gregori Guerra), un comitè de Catalunya (Peruny i Juan García) i fins i tot una federació local de Barcelona, dirigida per quatre militants;⁴⁵ en tot cas, un tramet organitzatiu massa

43. Carta, 21-VII-1953, Fundació Largo Caballero (FLC) 368-1.

44. *Butlletí Sindical* (des. 1944).

45. El poumista Carles Mascarell, valencià, el barceloní i veterà militant del PSOE Rafael Comerón, a part de dos poumistes més dels qui desconeixem el nom però no els oficis: l'un era portuari, i l'altre, ferroviari.

ampli per a una organització tan feble en aquells moments.

El 1947 el Moviment Socialista de Catalunya (MSC) es va incorporar al projecte,⁴⁶ cosa que va permetre que el sindicat a partir d'aquest moment utilitzés la seva impremta, atès que la que es feia servir amb anterioritat, propietat del POUM, havia estat desarticulada per la policia. Però aviat es van produir detencions i aquest primer intent de reconstrucció del sindicat des d'una òptica socialista quedà liquidat. Quatre homes de l'MSC van ser empresonats a Barcelona, mentre es llançaven ordres de cerca i captura sobre els dirigents del sindicat, per la qual cosa Rodríguez s'exilià i Guerra va desaparèixer de l'activitat clandestina. El mes d'abril del 1949 es van reproduir les detencions, aquesta vegada, a banda de Barcelona, també a Sabadell, en un context de repressió creixent que deixà totes les organitzacions antifranquistes molt malmeses. Les dificultats amb què es portava a terme aquesta lluita no eren sempre enteses per l'exili, que a mesura que passaven els anys es distanciava en capacitat de comprendre l'evolució dels esdeveniments a l'interior, cosa que desesperava els qui patien directament els estralls de la repressió, tal com críticament feien saber a l'altra banda de la frontera des de Barcelona: *“Parece ser que esa táctica de abandono en que nos tenéis a los que luchamos en el interior contra el régimen franquista, es ya algo plasmador de una costumbre, la cual, produce efectos de desaliento en nuestros medios sindicales, ya que en ellos, es algo incomprensible que en el exilio se actue y tomen determinismos de espaldas al interior”*.⁴⁷

A partir de l'esmentada onada repressiva l'ugetisme català passà per un període d'ostracisme, fins que el 1951 l'organització fou posada en mans de l'MSC per part de la direcció socialista de l'interior. Ramon Porqueras i Ramon Morera esdevingueren els seus secretaris i s'intentà una certa revitalització, que va incloure la posada en marxa de nou de l'FLB, i que, segons xifres inter-

46. Com a resultat de l'acord, el treballador de banca i militant de l'MSC Ramon Porqueras passà a formar part de la direcció de l'FLB.

47. «Al Comité Ejecutivo de la UGT de España en el Exilio», 17-V-1949, FLC 358-1.

nes del sindicat, va permetre assolir la xifra d'uns 500 afiliats que cotitzaven, 200 dels quals a Barcelona.⁴⁸ Però aquest intent de redreçar la marxa del sindicat no va anar gaire més lluny de la nit del 20 de febrer del 1953, en què una nova onada repressiva a Barcelona, i després a Sabadell, afectà un total de 13 militants de l'MSC, entre ells els dos que també exercien de cosecretaris del sindicat.

La UGT quedà de nou escapçada i els anys cinquanta es caracteritzaren per una notable manca d'activitat, mentre de forma paral·lela les discrepàncies entre l'interior i l'exili s'anaven accentuant, ja que el socialisme i l'uguetisme català a l'interior estaven monopolitzats per l'MSC, mentre que a l'exili eren majoritaris els homes del PSOE. Així, no ha d'estranyar que en els amplis moviments vaguístics del 1956 i el 1958 el protagonisme del sindicat fos nul. Per intentar redreçar la situació, un sabadellenc que des de la postguerra vivia al barri de Sant Andreu, Miquel Casablanca, va ser nomenat màxim responsable de l'organització el setembre del 1958. Però el dia 14 del mes següent, una nova onada repressiva, que afectà socialistes d'arreu de l'Estat, es va posar en marxa, i afectà 17 catalans, 15 militants de l'MSC i 2 del PSOE, entre ells Casablanca.

A partir d'aquest moment la trajectòria de l'uguetisme català entrà en un període de crisi, reduït a uns escassos efectius a Barcelona i alguna població de la rodalia, i amb unes relacions cada cop més tibants amb la direcció tolosana. Una situació d'aquestes característiques només podia conduir a una ruptura de l'organització, tal com va succeir el 1962, justament quan es produïa un nou fenomen vaguístic, en el decurs del qual la UGT va estar de nou absent, malgrat les agosarades i desinformades afirmacions de Pascual Tomás, que deia que els ugetistes catalans havien protagonitzat "*una gesta digna de todo respeto*".⁴⁹

48. «Informe del compañero Pedro [Blanch] de Cataluña, hecho en presencia del compañero Muíño el día 8 de septiembre de 1953», FLC 358-1.

49. Carta de l'Executiva Nacional al Comitè de l'Aliança Sindical a Catalunya, 14-VI-1962, FLC 358-2.

El trencament es va reflectir amb el ressorgiment del vell plet per la legitimitat de les sigles, en escindir-se el sindicat en una opció majoritària, dependent de l'MSC i que aviat patrocina com a estratègia sindical l'Aliança Sindical Obrera (ASO), i una segona opció, minoritària, que seguia fidel a l'ortodòxia tolosana i que impulsà com a estratègia sindical l'Aliança Sindical Espanyola (ASE). És a dir, el sindicat entrava als anys seixanta escindida, amb dos grups d'escasses desenes de militants enfrontats per patrimonialitzar les històriques sigles del sindicat i, a més, amb dues plataformes sindicals ben diferenciades.

Cap de les dues opcions de l'uguetisme català no aconseguí tenir incidència en el teixit social català. Els que romangueren fidels al socialisme tolosà es limitaren a mantenir un petit nucli, més que actiu senzillament organitzat, a l'espera de temps millors. A manca de local propi, les seves activitats s'articularen a partir de la seu de l'Associació d'Amics de les Nacions Unides, al carrer Fontanella, número 14, entitat que sovint tingué durant aquells anys un veritable paper d'ateneu democràtic'.

Pel que fa als homes de l'MSC que impulsaren la UGT-ASO, després de les detencions que van patir el 1965, van acabar per convergir a partir de l'any següent en les Comissions Obreres (CCOO), en el naixement de les quals alguns d'ells havien estat presents el novembre del 1964, o bé s'integraren en la USO el maig del 1966. Així va néixer la USO-UGT de Catalunya, que aviat va perdre l'acrònim ugetista. CCOO havia esdevingut la força sindical d'oposició amb més projecció i, sobretot a partir de l'èxit aconseguit en les eleccions sindicals del 1966, la seva posició d'avantatge afectà de forma molt clara les altres opcions sindicals antifranquistes d'aleshores.

Com a resultat del que s'acaba de plantejar, en una Barcelona que al final dels seixanta i principi dels setanta s'estava convertint en la veritable 'capital de l'antifranquisme', les sigles de la UGT cada cop estaven menys presents en el teixit social del país, tot i que des del 1968 el plet per les sigles s'havia solucionat i ara només representaven els homes de l'FC PSOE. En conseqüència, l'àmplia conflictivitat laboral que caracteritzà aquells anys passà

de llarg per una UGT cada cop més marginal. En un document intern del sindicat del 1967 es podia llegir una evident mostra d'aquesta feblesa, en afirmar-se que calia “*exortar a los compañeros ugetistas para que aprovechen las circunstancias favorables que CC.OO. puedan afreecer, hasta tanto no pueda ser llevada la iniciativa por la Unión*”.⁵⁰ En aquells moments el sindicat comptava amb 79 militants, 14 d'ells a Barcelona i la resta en nuclis de la seva rodalia.⁵¹

Cap dels homes nomenats al capdavant del sindicat durant aquests anys, malgrat els bons propòsits inicials, no va aconseguir reeixir en la seva voluntat de redreçar la marxa de l'organització. Fins i tot van protagonitzar gestions polèmiques, ja que la conflictivitat interna –tot i la migradesa d'efectius– va ser una de les característiques inherents a l'ugetisme del període. La celebració de cursos de formació per a militants i simpatitzants, que es van anar accentuant al llarg d'aquests anys, tampoc no va servir per canviar aquestes valoracions. De la mateixa manera que la publicació de *L'Opinió Socialista* des del 1968, inicialment com a portaveu conjunt del partit i del sindicat, tampoc no reflecteix cap canvi quantitatiu o qualitatiu. Les pressions de l'Executiva Nacional van portar a la publicació d'un òrgan estrictament sindical a partir del 1971, *Unión*, d'escassa qualitat i d'edició variable, que va portar una vida discontinua fins que es va poder editar en democràcia.

Per aconseguir un canvi d'aquesta situació es va haver d'esperar al 1974. L'octubre d'aquest any un grup de joves militants, cansats d'una inoperància que estava esdevenint endèmica i de la dependència d'una Executiva Nacional cada cop més impossibilitada per entendre la realitat d'un interior canviant, van decidir formar un nou comitè regional. Aquest es va constituir en una assemblea que va tenir lloc a l'estatge dels Amics de les Nacions Unides, i estava format per Luis Fuertes, Camilo Rueda y

50. «Propuestas de la Federación Regional Catalana de la UGT» (amb motiu del X Congrés de la UGT d'Espanya a l'Exili), 10-VII-1968, FLC 231-5.

51. Relació feta a mà, tramesa a Tolosa el 22-VI-1967, FLC 359-1.

Eduardo Montesinos. En aquells moments es comptava amb 109 militants, que l'any següent esdevingueren 176,⁵² amb un pes creixent de poblacions de la rodalia de Barcelona com Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs. L'objectiu primordial del nou comitè era aconseguir la xifra de 600 afiliats, especialment entre els treballadors de les fàbriques del sector metal·lúrgic, i començar a estendre l'organització arreu del país, per evitar l'excessiu pes que havia tingut Barcelona i la seva rodalia en el decurs dels darrers anys.

Ben aviat esclatà un important conflicte laboral a la Hispano Olivetti, empresa del barri de Sant Martí, que havia de tenir un paper molt important en el redreçament que experimentà l'ugetitisme a partir d'aquelles dates. En el decurs de conflicte i per primer cop, la UGT aconseguí fer sentir la seva veu en un context d'hegemonia de les CCOO, i malgrat que la vaga es va perdre i hi va haver força acomiadaments, el sindicat sortí prestigiat de la lluita i a partir dels inicis del 1975 anà recuperant molt lentament un cert paper en el món laboral.

El primer pas fou la posada en marxa d'una seu, llogada bàsicament gràcies a les indemnitzacions dels militants que havien estat acomiadats de la Hispano Olivetti. Sota la cobertura d'un centre d'ensenyament, la Institución de Enseñanza Comercial, el sindicat obrí un local a la Ronda de Sant Pere, número 7, entresòl, que aviat va ser conegut entre la militància com l'Acadèmia. A partir d'aquest moment començà un procés que pot ser qualificat de veritable refundació de la UGT catalana, atès que les bases de partida eren extraordinàriament baixes. Es va començar a constituir federacions regionals d'Indústria, a ampliar els cursos de formació i de captació, i, aprofitant les esclatxes que l'immediat postfranquisme permetia, també es van fer les primeres presentacions públiques, acompanyades d'una mínima presència als mitjans de comunicació. Tot això en un context no

52. En aquest període s'havien produït 76 altes i 9 baixes. «Informe de las gestiones realizadas por la Federación en Cataluña de la UGT en los últimos meses», s. d. (probablement de l'agost del 1975), FLC 434-3.

gens fàcil, que es pot reflectir per la ferida de bala a l'abdomen que va rebre el membre de la direcció Camilo Rueda el 30 d'abril del 1975, mentre repartia propaganda referent al Primer de Maig, a Santa Coloma de Gramenet, en companyia d'altres militants, moment en què van ser interceptats per un policia de paisà,⁵³ o bé les detencions de què foren objecte diversos militants tant a Barcelona com a Tarragona.

De tota manera, les bases per a un redreçament ugetista immediat ja estaven posades. S'havia acabat la llarga 'travessa del desert'.

Epíleg: la UGT en democràcia, 1976-1988

L'any 1976 fou decisiu per la consolidació de la nova UGT sorgida dels foscos anys del franquisme. També ho fou, evidentment, pel difícil camí que va acabar per portar a un règim de llibertats, entre les quals la sindical. A principi d'abril va tenir lloc, al Fòrum Vergès de Barcelona, el cicle de conferències «Terceres vies sindicals. Present i futur del sindicalisme a Catalunya», que va servir de presentació pública del sindicat, al costat d'altres forces sindicals. De forma paral·lela, les activitats organitzatives prosseguien, malgrat les dificultats emanades d'un llarg període gairebé de silenci, per part d'unes sigles d'innegable valor històric com les de la UGT.

La mateixa premsa es feia ressò d'aquesta situació. En un informe publicat a *Mundo* sobre el panorama polític català del moment, en la seva referència a la presència sindical de l'FC PSOE mitjançant la UGT, s'afirmava que "*en la actualidad no alcanza niveles notorios, si bien es factible considerar un desarrollo posterior en una situación de libertad sindical*".⁵⁴ La mateixa policia, en els seus informes sobre grups polítics i sindicals, també era

53. Entrevista de l'autor a Camilo Rueda, *La Vanguardia*, 1-V-1975, *Mundo Diario*, 1/3-V-1975.

54. *Mundo*, 17-I-1976.

conscient d'aquestes dificultats i en un explicitava que “*el PSOE no ha tenido prácticamente ni tiene incidencia en Cataluña. Su evidente sucursalismo y la existencia de grupos socialistas de todas las ramas, ha hecho que su vida en esta región haya sido inexistente y reducida a reducidos cenáculos conservadores*”.⁵⁵ Des del sindicat s'intentava respondre a aquest evident dèficit, que podia ser retret a la seva militància, amb una sèrie d'instruccions que eren publicades als seus òrgans de premsa amb el títol de «Críticas que normalmente se hacen a la UGT».⁵⁶ S'hi glossava la trajectòria del sindicat durant la dictadura i els estralls que la repressió havia fet en les seves files, com a mostra de la seva veritable actuació en els passats decennis, encara que les referències que s'hi feien sempre corresponien a actuacions en zones de més implantació ugetista que la catalana.

El Primer de Maig del 1976 la UGT, al costat d'altres sindicats democràtics, ja va intentar fer sentir la seva veu als carrers de Barcelona sota el lema “Per un sindicat obrer, unitari, democràtic i independent”. Però les contradiccions del pseudoreformisme del govern Arias-Fraga es van traduir en una dura repressió als carrers de la ciutat. El desplegament policial va ser impressionant, i la repressió, contundent, amb un balanç de deu ferits i uns cinquanta detinguts. El ministre de l'Interior, Manuel Fraga Iribarne, no va tenir cap rubor d'apuntar-se la victòria en la jornada, i en una anàlisi ben peculiar afirmà que “*la ofensiva marxista fracasó completamente*”.⁵⁷

Poques setmanes després es va produir l'acte de celebració de la ‘majoria d'edat’ de la nova UGT de Catalunya, l'Assemblea de Terrassa, que tingué lloc el dia 20 de juny i en el decurs de la qual els més de 300 assistents van escollir una nova direcció i van dissenyar l'estratègia a seguir durant els decisius mesos següents. A partir d'aquest moment van proliferar les presenta-

55. AGC/B, *Nota informativa* de la Prefectura Superior de Policia per al governador civil, 14-II-1977, caixa 491.

56. *Unión*, II-1977.

57. M. FRAGA, *En busca del tiempo servido*, Madrid, 1987, pàg. 47.

cions i compareixences públiques (com per exemple la de la Federació Gastronòmica, que es va portar a terme a la Sala Villarroel el 13 de juliol), conjuntament amb una accentuació de les activitats propagandístiques, que tenien com a epicentre la millora de la qualitat en la impressió de l'òrgan *Unión*.

El secretari general del moment, Luis Fuertes, valorava anys després aquells moments de profunda transformació: *“La UGT creció vertiginosamente, especialmente desde junio de 1976 a finales de 1977, y en toda Catalunya, convirtiéndose en una auténtica organización de masas. En ese período se afiliaron más de 500.000 trabajadores/as, se constituyeron 168 Uniones Locales, 24 Uniones Comarcales, las 21 federaciones de Industria y más de 1.000 sindicatos a nivel local y/o comarcal de rama o industria”*.⁵⁸

A aquestes xifres es podria afegir les de 38 sindicats constituïts a Barcelona, que es reunien cada darrer diumenge de mes a l'Acadèmia, conjuntament amb els secretaris generals d'unions locals, comarcals i federacions d'Indústria. Serveixen d'exemple les xifres d'afiliació que ens ofereix l'emblemàtica Hispano Olivetti: de la vintena d'afiliats amb què es comptava després del conflicte del 1975, es passà a una secció sindical de 900 afiliats dos anys més tard, producte de la 'febre sindicatòria' del moment, xifra que va davallar a 480 el gener de 1980.⁵⁹ Un altre aspecte significatiu d'aquest mateix període fou el nomenament del secretari de la federació metal·lúrgica ugetista, Joan Codina, com a conseller de Treball del Govern de la Generalitat, per part del president Josep Tarradellas quan retornà de l'exili el 1977.

Un cop aconseguida la legalització de les organitzacions sindicals democràtiques l'abril del 1977, el següent pas cap a un règim de llibertats fou la convocatòria d'eleccions a corts constituents. A mig camí hi va haver una nova celebració del Primer de Maig, on es va tornar a posar de manifest l'estretor de mires del govern d'aquell moment, malgrat l'evident camí cap a la democràcia que s'estava seguint. J. A. González Casanova encerta-

58. *Escrits. CEDESC*, 1 (des. 1995).

59. *Unió* (març 1980).

dament assenyalava: “*Como si en este país no hubiera pasado nada en año y medio*”.⁶⁰ Barcelona va ser de nou escenari de violents enfrontaments, producte de les càrregues de la policia contra els que intentaven participar en la manifestació convocada per la majoria d'organitzacions sindicals.

Pel que fa a l'esmentada convocatòria electoral, la UGT prengué part en les eleccions mitjançant la presència de força militants a les llistes de la candidatura dels Socialistes de Catalunya, producte del pacte d'abril signat per l'FC PSOE i el PSC-Congrés. A la candidatura que es presentà per la província de Barcelona, hi trobem entre els 17 primers llocs cinc militants de clara trajectòria ugetista, entre els sis llocs que van correspondre a l'FC PSOE. Ens referim a Luis Fuertes (número 5), Carlos Cigarran (11), Joaquim Jou (14), Rosa Barenys (15) i Victoriano Sánchez (17). Aquesta dinàmica es reproduí a les següents eleccions generals, el 1979, on també es trobaven els militants ugetistes Luis Fuertes (4), Carlos Cigarran (6), José Valentín Antón (10), Francisco Parras (15) i Victoriano Sánchez (21), encara que ara sota la sigla del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE). Amb referència a aquestes dues primeres convocatòries electorals, cal dir que una part minoritària de l'ugetisme es presentà sota unes altres sigles. Foren aquells que, quan es produí la ruptura del PSOE el 1974, romangueren fidels a la direcció a l'exili. Es presentaren el 1977 com a Coalició Electoral Aliança Socialista Democràtica (centreesquerra) i el 1979 com a PSOE (Històric). En aquestes llistes trobem dos dels homes clau de la UGT dels anys seixanta, Mariano Leonat i Josep Orts, ambdós del Poble Sec. El primer havia rebut durant molts anys, al seu domicili del carrer Concòrdia, la correspondència que venia de França, mentre que Orts havia esdevingut el 1967 el màxim responsable del sindicat.

Aquesta línia d'actuació i de presència en les consultes electorals prosseguí de forma decreixent durant els anys vuitanta, especialment en les convocatòries d'eleccions a les Corts i al Parla-

60. *Mundo Diario*, 2-V-1977.

ment de Catalunya, i amb una notable absència d'uguetistes en les llistes municipals a la ciutat de Barcelona. En aquestes llistes ara ja es podia constatar la presència ja no només dels militants que havien actuat durant la dictadura, sinó la d'aquells que ja corresponien a una nova generació, els que s'havien incorporat durant els inicis de la transició.

Mentre s'anaven produint aquestes consultes, el sindicat també avançava en la seva consolidació. Aviat van fer falta més locals i se'n van llogar de nous a la plaça Urquinaona, número 2, i al carrer Bruc, número 7, on es van establir els serveis jurídics, mentre s'abandonava l'emblemàtica Acadèmia, que passà a ser un local de l'FC PSOE. Igualment, a partir del juny del 1977 l'òrgan *Unión* esdevingué *Unió*, que va conèixer una etapa daurada que el conduí a una edició de 5.000 exemplars el 1976, i de 20.000 a principi de l'any següent, i a assolir el seu cim amb 100.000 exemplars el desembre del 1977.

Entre el 24 i el 26 de febrer del 1978 es portà a terme a Barcelona el IV Congrés Regional de la UGT de Catalunya, amb una nomenclatura que respectava la que havia adoptat el sindicat el 1933. La direcció que emanà d'aquest acte ja reflectia el procés d'unificació socialista que estava en marxa des de l'any anterior, un procés conflictiu i del qual el sindicat no va quedar al marge. La soldadura entre l'FC PSOE, el PSC-Congrés i el PSC-Reagrupament fou difícil, ja que es van intentar agrupar tradicions polítiques ben diferents, malgrat que totes procedien de l'espectre socialista. La UGT, majoritàriament, es posicionà amb aquells que creien que la superioritat quantitativa de l'FC PSOE s'havia de traduir en una absorció de les dues altres forces, en lloc del pacte entre iguals que s'establí en la nova formació. La qüestió de la militància sindical fou un dels temes axials de les disputes, ja que inicialment el naixent Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) només va establir l'afiliació a la UGT com a opció sindical preferent, i no obligatòria com es volia des del sindicat. Aquesta fou una de les raons que emmetzinà les relacions entre els uns i els altres, situació crítica que assolí el seu punt àlgid en el congrés del partit que va tenir lloc a Sitges el 1980, poc després de la

sagnant derrota a les primeres eleccions autonòmiques. Finalment, en el III Congrés, celebrat a Castelldefels el 1982, es va reconèixer explícitament la UGT com a únic sindicat socialista.

Mentrestant, el sindicat havia establert l'octubre del 1977 una seu nova i més àmplia, al carrer Tarragona, número 177. Aquesta nova seu tenia una superfície de 4.400 metres quadrats, i disposava d'una sala d'actes amb capacitat per a un miler de persones, així com de servei de bar i de biblioteca. Aquestes dimensions permetien que a la seu s'establissin tant el Secretariat Nacional i les federacions d'Indústria, com els serveis tècnics i jurídics i l'oficina de premsa.⁶¹ Poc després d'aquest trasllat es va celebrar a Barcelona, entre el 25 i el 28 de maig del 1978, el XXXI Congrés de la UGT d'Espanya, en el qual el recuperat ugetisme català aportava una quarta part dels delegats, a part de tenir un pes decisiu en les grans federacions d'Indústria com la Metal·lúrgica, la del Tèxtil i la dels Transports. Fou també l'any de les primeres eleccions sindicals en democràcia. A Catalunya van representar un clar triomf de CCOO, amb un 42% dels vots, mentre que la UGT aconseguia un 17%. Uns resultats prou bons si ens atenim a la situació del sindicat només quatre anys enrere. En les eleccions que es van dur a terme al llarg dels anys vuitanta, les diferències en van anar escurçant. El 1980 CCOO va obtenir un 36% dels vots, i la UGT, un 26%, que van esdevenir un 38% i un 30% respectivament quatre anys més tard, per aconseguir una diferència de cinc punts en les de 1986 (41% per a CCOO i 36% per a la UGT).

Una mostra més d'aquest procés de reconstrucció fou la formació de la Unió Local de Barcelona el 1979, que estava encapçalada per Gregori Riquez, i tenia un secretariat format per Josep Morte, Albert Díaz i Jaume Freixa. Igualment, entre el 1978 i el 1980 el sindicat impulsà un programa de ràdio, els dissabtes al matí, a Radio Miramar, que s'anomenava *La semana*. Aquest darrer any, es va produir un nou trasllat de la seu del sindicat a Barcelona, del carrer Tarragona al carrer Calàbria.

61. *Unió*, 6 (oct. 1977).

Poc després es van produir importants canvis en la direcció del sindicat. Luis Fuertes abandonà la Secretaria General en un congrés extraordinari que va tenir lloc al Palau de Congressos de Barcelona, el febrer del 1982. Va ser substituït per José Valentín Antón, que per accedir al càrrec va haver de dimitir del càrrec de secretari d'Organització que exercia en l'Executiva Confederal. Valentín exercí el càrrec la resta de l'exercici intercongressual, per ser substituït en el decurs del següent congrés, en aquest cas ordinari i celebrat al mateix Palau de Congressos el 1984, per Justo Domínguez, secretari de la Federació del Transport del sindicat i treballador de l'empresa Autobusos de Barcelona.

Aquest procés d'evolució de la UGT catalana es portà a terme en un difícil context, on no van mancar les mateixes disputes internes del sindicat i la conflictiva relació inicial que es va establir amb el PSC. La creixent crisi econòmica que colpejà durament la societat catalana en aquell període afectà els sindicats, que veieren condicionada la seva actuació per aquesta contundent realitat. De tota manera, la consolidació del sindicat, en un país on sempre havia tingut una problemàtica existència, era una realitat.

La definitiva seu del sindicat s'establí el 1987, quan s'accedí a l'històric edifici del CADCI, a la Rambla de Santa Mònica. Era el millor símbol per posar de manifest que la UGT havia retrobat a Barcelona i a Catalunya el lloc que, per la seva història, d'indubtables arrels barcelonines, els seus militants i dirigents havien desitjat durant decennis.

Apèndix

Taula 1. Relació de seccions de la UGT a Barcelona, 1895-1911⁶²

Nom	Alta	Baixa	Afiliats
Societat d'Arts i Oficis	Abans 1896	1900	21
Societat de Serradors Mecànics	II-1906	XII-1907	320
Societat de Calderers del Coure	IV-1909	–	120
Societat de Constructores de Cotxes	1896 (?)	–	26
Societat de Cotxers	Abans 1896	IV-1901	200
Societat de Gravadors en Cilindres	II-1906	1917	130
Societat de Lampistes, Courers i Llauners	1896 (?)	–	125
Societat de Marbristes	Abans 1986	1903	20
Societat de Naipers	1896/1900	1899/1901	–
Societat de Picapedrers	–	–	398
Societat de Pintors	X-1906	VI-1907	25
Societat de Teixidors en Seda	–	–	20

Taula 2. Relació de sindicats de Barcelona ingressats a la UGT de Catalunya, 1914-1936⁶³

Nom	Alta	Afiliats
Sindicat de Calderers de Cotxe	XI-1914	–
Sindicat d'Oficis Diversos	VI-1919	50
Federació Gràfica	XII-1919	–
Sindicat de Fotogravadors	I-1921	–
Sindicat de Cambrers	I-1921	–
Sindicat de Dependents d'Ultramarins	IV-1921	360
Sindicat de Fonedors de Tipus	XII-1923	50
Sindicat de Marbristes	II-1924	125
Sindicat de Gas i Electricitat	III-1926	20
Sindicat d'Operadors Cinematogràfics	XII-1926	80

62. Relació d'elaboració pròpia a partir de les actes de la Comissió Executiva Nacional de la UGT d'Espanya del període i les notícies aparegudes respecte a aquesta qüestió a *La Unión Obrera*.

63. Relació d'elaboració pròpia a partir de les citacions d'ingressos aparegudes a les actes de la Comissió Executiva i el Comitè Nacional de la UGT d'Espanya del període.

Nom	Alta	Afiliats
Sindicat de Sastres i Modistes	IX-1927	60
Sindicat de Tapissers	III-1928	85
Associació Musical Hispània	IV-1929	100
Sindicat de Pintors	V-1929	85
Societat de Mariners i Fogoners La Naval	VIII-1929	1.000
Sindicat d'Enllustradors	VIII-1929	121
Sindicat d'Escombrers	VIII-1929	60
Sindicat de Fusters	I-1950	75
Sindicat de Fariners	III-1950	105
Sindicat de Vaquers	V-1950	151
Sindicat de Boters	VII-1950	100
Sindicat de Cuiners	VIII-1950	256
Unió de Dependents del Comerç i la Indústria	VIII-1950	-
Sindicat d'Obrers del Pa de Viena	XI-1950	40
Sindicat Metal·lúrgic	III-1951	30
Sindicat de Constructors de Capses de Cartró	VIII-1951	102
Sindicat d'Apuntadors	IX-1951	86
Federació d'Entitats Obreres del Port de Barcelona	IX-1951	1.130
Sindicat d'Empleats d'Agències Marítimes	XI-1951	130
Sindicat de Cambrers	I-1952	30
Sindicat d'Espardenyers	I-1952	20
Sindicat de Mossos de Magatzem	I-1952	100
Sindicat d'Auxiliars de la Indústria Cafetera i Hotelera	I-1952	200
Unió General d'Obrers de Fàbriques de Bombetes	I-1952	60
Sindicat de Cotxes Fúnebres	I-1952	70
Sindicat de Conductors de Carretons Elèctrics	I-1952	75
Sindicat d'Estibadors de Vaixells	I-1952	500
Sindicat de Dependents del Comerç de Begudes	I-1952	20
Sindicat de Perruquers i Barbers	I-1952	20
Sindicat de Productes Químics	I-1952	80
Sindicat de Tramvies	XI-1952	41
Sindicat de Sastres i Modistes	XI-1952	15
Unió de Constructors de Carruatges i Carrosseries d'Automòbil	XII-1952	29
Sindicat de Coristes	I-1953	274
Sindicat d'Obrers del Transport Mecànic	II-1953	100
Sindicat de Carregadors i Descarregadors d'Estacions	IV-1953	76

Nom	Alta	Afiliats
Sindicat d'Agents, Corredors, Viatjants i Representants	V-1953	29
Sindicat de Venedors Ambulants	VIII-1953	-
Sindicat d'Obrers del Port Franc	VIII-1953	67
Sindicat d'Arquitectes i Enginyers	VIII-1953	16
Sindicat d'Obrers de Llums Elèctriques	VIII-1953	63
Sindicat de Fideuers	VIII-1953	30
Sindicat d'Electricistes Navals	VIII-1953	22
Sindicat d'Auxiliars de Farmàcia	IX-1953	296
Sindicat de la Ceràmica	IX-1953	110
Sindicat de Forners El Porvenir	IX-1953	-
Secció de la Junta d'Obres del Port	X-1953	120
Sindicat d'Horticultors i Floricultors	X-1953	47
Sindicat d'Obrers del Gravat al Buit	X-1953	46
Sindicat de Dependents Municipals	XII-1953	448
Sindicat d'Argenteria i Joieria	XII-1953	-
Sindicat de Marbristes	II-1954	50
Sindicat de Neteja, Reg i Serveis Annexos	II-1954	40
Sindicat de Banca i Borsa	III-1954	2.994
Sindicat de Perruquers de Senyora	IV-1954	250
Sindicat de Cambra i Consergeria	IV-1954	252
Sindicat d'Empleats d'Autobús	VII-1954	100
Sindicat de Tramoistes	VIII-1954	45
Sindicat de l'Art Rodat, Tracció de Sang	VIII-1954	-
Sindicat de Treballadors de la Terra	VIII-1954	100
Sindicat Metal·lúrgic	IX-1954	103
La Artística Culinària de Cambrers Marítims	IV-1956	60
Unió d'Obrers	IV-1956	-
Sindicat de Mosaistes	V-1956	25
Sindicat de Dibuxants Professionals	V-1956	200
Sindicat de Professions Liberals	V-1956	21
Sindicat de Venedors de Premsa	V-1956	35
Sindicat d'Indústries Químiques	VI-1956	500
Unió General de l'Art Rodat	VI-1956	350
Unió d'Empleats d'Oficines	VI-1956	40
Societat de Pintors	VI-1956	460
Sindicat Fabril i Tèxtil	VI-1956	9.000
Sindicat de Conservadors de Vaixells	VI-1956	150
Sindicat del Ram de la Fusta	VI-1956	170

*Taula 3. Relació de sindicats de la UGT a Barcelona, 1933-1934*⁶⁴

Nom	Alta	Afiliats
Agrupació Musical Hispània*	IV-1929	100
Associació de Corredors i Viatjants*	V-1933	29
Associació de Dependents de Perruquers de Senyores*	–	–
Associació de la Guàrdia Urbana*	–	–
Associació d'Obrers Auxiliars de la Indústria Hotelera*	I-1932	200
Associació de Professors i Mestres Concertadors*	–	–
Federació Catalana de Banca i Borsa	1934	2.200?
Societat d'Obrers Forners L'Espiga*	I-1933	324
Societat de Fogoners, Mariners i Fonda La Naval*	VIII-1930	100/1.000
Societat d'Obrers en Pa de Viena La Vienesa*	XI-1930	40
El Obrero Fabril		516
Sindicat de Càrrega, Descàrrega i Agències	–	723
Sindicat de Carregadors i Descarregadors de Carbó Mineral*	–	561
Sindicat de Carregadors i Descarregadors de Fusta del Port*	–	–
Sindicat de Cotxers i Palafreners de Cotxes Fúnebres*	I-1932	70
Sindicat d'Empleats i Obrers del Port Franc*	VIII-1933	67
Sindicat d'Estibadors i Desestibadors del Port*	I-1932	500
Sindicat de Fadrins Pintors*	–	–
Sindicat General d'Arquitectura i Enginyeria*	VIII-1933	16
Sindicat General de Treballadors del Petrolí*	–	–
Sindicat de la Indústria Ceràmica	IX-1933	110
Sindicat de Joiers i Argenters	XII-1933	–
Sindicat Nacional Ferroviari, 9a zona*	–	–
Sindicat Obrer de Sastres i Modistes*	XI-1932	60
Sindicat d'Obrers de Cambra, Consergeria i Agències	IV-1934	252
Sindicat de Carregadors i Descarregadors de Carbó Vegetal del Port*	–	136
Sindicat d'Obrers Carregadors i Descarregadors de Cotó del Port*	–	–
Sindicat d'Obrers Horticultors i Floricultors	X-1933	47
Sindicat d'Obrers de Neteja, Reg i Serveis Annexos	II-1934	40
Sindicat d'Obrers Pelleters*	–	–
Sindicat d'Obrers de Productes Químics*	I-1932	359

64. Llista d'elaboració pròpia a partir de *IAsemblea General de la UGT*, Barcelona, 1934; les actes de la Comissió Executiva Nacional de la UGT d'Espanya, i el *Boletín de la Unión General de Trabajadores de España*. Els sindicats assenyalats amb un asterisc han estat localitzats indistintament a les relacions de l'any 1933 i a les del 1934.

Nom	Alta	Afiliats
Sindicat d'Obrers Sabaters*	-	-
Sindicat d'Obrers Tramoistes	VIII-1934	79
Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de Catalunya	-	-
Sindicat de Treballadors de la Terra	VIII-1934	300
Sindicat del Transport, Tracció de Sang*	-	151
Sindicat Professional d'Obrers Metal·lúrgics*	III-1931	30
Societat d'Apuntadors*	IX-1931	86
Societat d'Auxiliars de Farmàcia	III-1933	296
Societat de Controladors del Port*	-	131
Societat de Coristes de Catalunya*	I-1933	274
Societat de Corredors i Repartidors de Diaris	-	-
Societat de Fonedors Tipogràfics	XII-1923	50
Societat de Manobres i Peons*	-	-
Societat de Mossos de Magatzem	I-1932	100
Societat d'Obrers Constructors de Capses de Cartró*	VIII-1931	101
Societat d'Obrers Descarregadors de Pesca Salada del Port*	-	115
Societat d'Obrers Enllustradors	VIII-1929	121
Societat d'Obrers Fideuers*	VIII-1933	30
Societat d'Obrers de la Fusta i Similars	-	170
Societat d'Obrers Impressors*	-	-
Societat d'Obrers Vaquers de Barcelona i el seu Radi*	V-1930	131
Societat d'Obrers de Gravat al Buit	X-1933	46
Societat de Perruquers i Barbers*	I-1932	20
Societat de Porters, Conserges i Similars	-	-
Societat de Professions i Oficis Diversos*	-	61
Unió General de Cambrers*	I-1932	30
Unió General de Carregadors i Descarregadors d'Estacions*	IV-1933	76
U. G. de Conductors de Carretons Elèctrics del Port*	I-1932	90
U. G. de Dependents de Companyies i Agències Marítimes*	XI-1931	130
Unió General de Dependents de Comerç*	-	40
Unió General d'Empleats d'Autobusos*	VIII-1934	159
Unió General d'Empleats de Tramvies*	XI-1932	241
U. G. d'Obrers Constructors de Carruatges i Carrosseries*	XII-1932	29
Unió General d'Obrers Cuiners*	-	-
U. G. d'Obrers i Empleats de la Junta d'Obres del Port*	-	172
Unió General d'Obrers Rentacotxes*	-	-
Unió General d'Obrers Sanitaris	-	-
Unió General d'Obrers del Transport Mecànic (Xofers)*	-	22
Unió de Gravadors de Cilindres	1906	-

***Taula 4. Sindicats de la UGT de Catalunya
a Barcelona durant la Guerra Civil,
1936-1939***⁶⁵

Nom	Ingrés	Afiliats
Agrupació Professional de Periodistes	VIII-1936	–
Associació de Cambrers Marítims	–	–
Associació d'Empleats Civils del Ram de Guerra	VIII-1936	54
Associació de Funcionaris de les Cambres Oficials de Comerç, Indústria i Navegació	IX-1936	–
Sindicat de Tècnics Miners de Catalunya	VIII-1936	30
Associació de Treballadors de la Universitat de Barcelona	VIII-1936	–
Sindicat de Treballadors d'Assegurances (AGEA)	12-V-1937	1.108
Associació Musical Hispània	31-I-1929	550
CADCI	VIII-1936	51.000
Col·legi d'Agents Comercials de Barcelona	VIII-1936	–
El Servei de la Llar	IX-1936	–
Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyança (FCTE)	1933	3.200
Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica	III-1936	–
La Nova Mútua de Venedors dels Encants	VIII-1936	–
Organització Telefònica Obrera Espanyola	VIII-1936	800
Sindicat d'Obrers Bombers de Barcelona	VIII-1936	150
Secretariat de Justícia Municipal de Catalunya	IX-1936	–
Sindicat Cinematogràfic	VIII-1936	–
Sindicat d'Administradors de Finques	VIII-1936	–
Sindicat Aeronàutic	4-I-1937	–
Sindicat d'Agents de Duanes i Oficines Marítimes	VII-1936	–
Sindicat d'Agents Professionals de Publicitat	IX-1936	–
Sindicat Agrícola d'Horta	X-1936	–
Sindicat Agrícola de Sant Andreu	12-II-1937	230
Sindicat Agrícola de Sant Martí	VIII-1936	200
Sindicat d'Ajudants Cambrers	VIII-1936	1.124
Sindicat d'Alimentació	–	5.421

65. Relació d'elaboració pròpia a partir de les llistes de sindicats aparegudes a *Treball* el setembre i l'octubre del 1936, degudament agrupats i enquadrats, també *Las Noticias* (1937-1938), *Relación de sindicatos de Barcelona UGT* (s. d., però segurament de l'abril-maig de 1937), *AHGC/S*, a part de nombrosos memoràndums i informes de diverses federacions d'Indústria, censos i correspondència localitzats a l'esmentat arxiu.

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)

Nom	Ingrés	Afiliats
Sindicat d'Arts Gràfiques	VIII-1936	860
Sindicat d'Arts Plàstiques (Pintors i Decoradors)	VII-1936	125
Sindicat d'Autobusos	IX-1936	–
Sindicat d'Auxiliars de Cuina	VIII-1936	729
Sindicat d'Avicultors	–	–
Sindicat de Barbers	IX-1936	–
Sindicat de Bibliotecàries	–	–
Sindicat de Cambrers	VIII-1936	2.178
Sindicat de Càrrega, Descàrrega i Agències (Fed. del Port)	1931	135
Sindicat d'Administratiu del Ram de l'Edificació	VII-1937	80
Sindicat de Carters Urbans de Barcelona	1-VII-1937	265
Sindicat de Ceràmica i Similars	IX-1936	35
Sindicat de Comptables de Catalunya	VII-1936	–
Sindicat de Constructors de Capses de Cartró	IX-1936	200
Sindicat de Constructors de Carruatges Autònoms	7-X-1932	440
Sindicat de Cuiners	–	688
Sindicat de Dependents de Companyies i Agències Marítimes	IX-1936	–
Sindicat de Dependents Cotonaires	VIII-1936	136
Sindicat de Dependents de Notaria	VIII-1936	213
Sindicat de Dibuxants Professionals	5-IV-1936	734
Sindicat d'Edificació	–	6.325
Sindicat d'Emissores de Ràdio	IX-1936	200
Sindicat d'Empleats de la Junta del Port	–	50
Sindicat d'Empleats de Tramvies	IX-1936	–
Sindicat d'Enginyers d'Indústries Tèxtils	IX-1936	40
Sindicat d'Enllustradors	IX-1936	–
Sindicat d'Escriptors Catalans	VIII-1936	–
Sindicat d'Escriptors en Llengua Castellana	IX-1936	–
Sindicat d'Arquitectes de Catalunya	VIII-1936	126
Sindicat d'Estucadors	IX-1936	172
Sindicat de Lampistes i Electricistes	VII-1936	–
Sindicat de Manobres i Peons	VIII-1936	2.000
Sindicat de Marbristes	–	180
Sindicat de Mosaistes	9-IV-1936	125
Sindicat de Mossos de Billar	IX-1936	146
Sindicat Nacional d'Aviació	III-1938	980
Sindicat d'Oficials Pintors	IX-1936	800
Sindicat de la Pedra Artificial	–	100
Sindicat de Guixaires	–	80

Nom	Ingrés	Afiliats
Sindicat de Delineants i Pràctics	–	35
Sindicat d'Encofradors	VII-1957	30
Sindicat d'Estucadors	V-1957	160
Sindicat d'Espectacles Públics	VIII-1956	1.574
Sindicat d'Estanquers	–	–
Sindicat d'Estudians Opositors de Correus	VIII-1956	–
Sindicat de Faquins i Mudances	IX-1956	–
Sindicat de Fadrins Pintors 1 de Maig	IX-1956	–
Sindicat de Fideuers de Barcelona i Radi	VI-1957	244
Sindicat de Funcionaris del Comitè Industrial Cotoner	VIII-1956	–
Sindicat de Funcionaris de l'Ajuntament de Barcelona	IX-1956	3.359
Sindicat de Funcionaris de la Generalitat	VIII-1956	1.030
Sindicat de Funcionaris del Ministeri d'Instrucció Pública	VIII-1956	–
Sindicat de Gestors Administratius de Finques Units	VIII-1956	479
Sindicat de Gravadors de Cilindres	1903	134
Sindicat de Guarderia Forestal de l'Estat	X-1956	–
Sindicat de Jardiners	VIII-1956	–
Sindicat de la Indústria de la Pell	IX-1956	–
Sindicat de l'Automòbil	IX-1956	–
Sindicat de l'Element Directiu i Tècnic del Gènere de Punt	VIII-1956	200
Sindicat de l'Element Directiu Tècnic de la Indústria Tèxtil	VIII-1956	700
Sindicat de Guardians del Port de Barcelona	–	168
Sindicat de Levadores	–	–
Sindicat Metal·lúrgic	1951	7.822
Sindicat de Mossos Venedors de Marisc	VIII-1956	120
Sindicat d'Obrers de Garatges	IX-1956	–
Sindicat d'Obrers de Productes Químics	IX-1956	–
Sindicat d'Obrers Floricultors i Horticultors	VIII-1956	–
Sindicat d'Obrers Tècnics de la Filatura	VIII-1956	1.200
Sindicat d'Oficis Diversos	IX-1956	325
Sindicat d'Operaris Manipuladors de Menuts	VIII-1956	–
Sindicat de Patrons Venedors de Marisc	IX-1956	200
Sindicat Peninsular d'Invàlids	IX-1956	100
Sindicat de Pèrits Taxadors	VIII-1956	–
Sindicat de Perruquers per a Senyora	II-1954	450
Sindicat de Porters	IX-1956	2.500
Sindicat de Practicants de Medicina i Cirurgia	VIII-1956	485
Sindicat de Professionals de Futbol de Catalunya	VIII-1956	–

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)

Nom	Ingrés	Afiliats
Sindicat de Professions Liberals	7-V-1936	21
Sindicat de Rebosters i Pastissers	IX-1936	532
Sindicat de Rellotgers de Catalunya	VIII-1936	-
Sindicat de Reparadors de Calçat de Barcelona i Radi	VIII-1936	-
Sindicat de Tècnics de la Construcció	-	100
Sindicat de Tracció de Sang	IX-1936	347
Sindicat de Treballadors i Auxiliars de Farmàcia	VIII-1936	-
Sindicat de Treballadors de Banca i Borsa	1933	5.468
Sindicat de Treballadors de Centres Recreatius	VIII-1936	-
Sindicat de Treballadors d'Espais de Ball	-	631
Sindicat de Treballadors d'Hisenda	IX-1936	250
Sindicat de Treballadors de la Potassa	IX-1936	-
Sindicat de Treballadors de la Terra	VI-1933	470
S. de Subalterns i Similars dels Ministeris Civils de Barcelona	VIII-1936	219
Sindicat de Treballadors Tècnics Mercantils	IX-1936	-
Sindicat de Venedors Ambulants	IX-1936	-
Sindicat de Venedors de Premsa	IV-1936	35
Sindicat de Veïns i Llogaters de Barcelona	IX-1936	-
Sindicat de Viatjants, Corredors, Agents i Representants	VII-1934	568
Sindicat de Pescadors	-	250
Sindicat de Xofers Particulars	IX-1936	-
Sindicat de Dependents de Mostrador	VIII-1936	1.152
Sindicat del Centre de Recaders	IX-1936	-
Sindicat d'Obrers Tabaquers	VIII-1936	-
Sindicat del Ram de la Fusta	VIII-1936	-
Sindicat del Vestit i Similars	II-1938	11.000
Sindicat Fabril, Tèxtil Annexos	1933	14.000
Sindicat General de Tècnics de Catalunya	9-IX-1936	596
Sindicat General del Transport Mecànic	1934	4.046
Sindicat Marítim La Naval	1930	6.100
Sindicat Nacional de Funcionaris de Correus	IX-1936	-
Sindicat Nacional Ferroviari, 9a zona	1-IV-1928	5.535
Sindicat de Llum i Força	VII-1936	2.250
Sindicat de Tècnics de la Producció Química	-	-
Sindicat Obrer de Joieria i Argenteria	VIII-1936	200
Sindicat Professional d'Empleats de Registres de Catalunya	VIII-1936	-
Sindicat del Taxi	-	764
Sindicat de Telègrafs de Barcelona. Secció Tècnica	-	260

David Ballester

Nom	Ingrés	Afiliats
Sindicat Ultramarí	VIII-1936	832
Sindicat de Boters i Amarradors	VII-1936	–
Societat de Mossos dels Encants La Nova	IX-1936	40
Unió de Radiotelegrafistes Espanyols	IX-1936	100
Unió d'Empleats i Obrers Sanitaris	IX-1936	1.500
Unió d'Empleats d'Oficines	VII-1936	–
Unió General de Venedors dels Mercats de Barcelona	–	3.505

Taula 5. Estatges a Barcelona de les federacions regionals d'Indústria de la UGT de Catalunya durant la Guerra Civil, 1936-1939⁶⁶

Federació	Seu
Aigua, Gas i Electricitat	Passeig de Gràcia, núm. 5, 2n 1a
Arts Blanques i Alimentació	Plaça de Catalunya, núm. 5
Arts Gràfiques	Passeig de Gràcia, núm. 7
Assegurances	Passeig de Gràcia, núm. 84
Banca, Borsa i Estalvi	Bergara (llavors Antoni López Raimundo), núm. 12, després Rbla. Catalunya, núm. 8
Barbers i Perruquers	Consell de Cent, núm. 262
Correus	Diputació, núm. 275
Edificació	Diputació, núm. 277, després Passeig de Gràcia, núm. 3, 3r 1a
Espectacles Públics	Passeig de Gràcia, núm. 3, 2n 1a
Fabril i Tèxtil	Via Laietana (llavors Via Durruti), núm. 20, 2n 1a
FETE	Passeig de Gràcia, núm. 52
FCTT	Diputació, núm. 277 (després, passeig de Gràcia, núm. 3, 3r 2a)
FOSIG	Rambla del Centre, núm. 30
Funcionaris de la Generalitat	Passeig de Gràcia, núm. 58
Funcionaris Municipals	Passeig de Gràcia, núm. 31
Fusta	Diputació, núm. 277 (després, passatge Méndez Vigo, núm. 4)
Indústries Gràfiques	Passeig de Gràcia, núm. 3, 3r 1a
Metal·lúrgica	Diputació, núm. 275, 2n 2a
Mercantils	Passeig de Gràcia, núm. 3, 2n 2a
Obrers Paperers	Passeig de Gràcia, núm. 3, 2n 1a
Organització Telefònica	Gravina, núm. 1
Pell	Passeig de Gràcia, núm. 3, 2n 1a
Pesca	Anselm Clavé, núm. 31
Petrolis	Passeig de Gràcia, núm. 59

66. Relació confeccionada a partir del *Bulletí Interior del Secretariat de la UGT de Catalunya* (1937-1938). L'única federació regional d'Indústria que no estava domiciliada a Barcelona era la dels Boters, que tenia la seva seu a Reus.

Taula 6. Comitè Executiu de la Federació Local de Barcelona de la UGT (1931-1938)⁶⁷

V-1931	
President	Antoni Olarte Hervia
Vicepresident	M. Sánchez Granados
Secretari general	Josep Sánchez Marín
Vicecomptador	Josep García García
Tresorer	Higini González Aragonés
Vocals	Josep Armaches Espígol, Josep Rivas Mateu, Miquel Sanz Gómez i Genís Morenza Vivancos

---

II-1932	
President	Ramon Palomas Tudó
Vicepresident	Francesc Félez Márquez
Secretari general	Josep Sánchez Marín
Vicecomptador	Josep García García
Tresorer	Marià Martínez Cuenca
Vocals	Adolf Simó, Domènec Torres, Miquel Sanz i Francesc Espin

---

V-1934	
President	Ramon Palomas
Vicepresident	Alexandre Rundán
Secretari general	Josep Sánchez Marín
Vicecomptador	Miquel Soler
Tresorer	Josep Rebollar
Vocals	Adolf Simó, Domènec Torres, Miquel Sanz i Ecequiel Vendrell

---

1936	
President	Joan Fronjosà
Vicepresident	Carreras
Secretari general	Gascón
Vicecomptador	Iglesias
Tresorer	Amigó
Vocal	Martínez

---

67. Quadre d'elaboració pròpia a partir de la premsa socialista del període i de la documentació interna del sindicat (*AHGC/S* i *AGC/B*).

8-VIII-1956

Secretari general	Joan Fronjosà (Francisco Jiménez, 9-IX-1956)
Secretari d'Organització	Joan Borràs
Secretari de Control	Francesc Albiol
Secretari d'Agitació i Propaganda	Calvé (Rabascall, 30-VIII-1956; Borràs, 9-X-1956)
Secretari administratiu	Clemente (López, 21-VIII-1956)
Secretari d'Agitació	Pere Gausachs
Secretari de Relacions	Martínez (Ciprés, 22-VIII-1956)

16-V-1957

Secretari general	Francisco Jiménez
Secretari d'Organització	Josep Maria López
Secretari de Control	Rafael Ferrer
Secretari d'Agitació i Propaganda	Domènec Martínez
Secretari administratiu	Albert Iglesias

10-XII-1957

Secretari general	Francisco Jiménez
Secretari d'Organització	Baldomero Guisado
Secretari de Control	Francesc Palau
Secretari d'Agitació i Propaganda	Teodor Salvadó
Secretari administratiu	Gregori Pastor

10-V-1958

Secretari general	Agustí Arcas Merlos
Secretari d'Organització	Baldomero Guisado
Secretari de Control	Francesc Palau
Secretari d'Agitació i Propaganda	Teodor Salvadó
Secretari administratiu	Gregori Pastor

***Taula 7. Delegats als plens de sindicats de
la Federació Local de Barcelona
durant la Guerra Civil***⁶⁸

Sindicat	Ple 16-V-1937	Ple 10-V-1938
Aigua, Gas i Electricitat	Agustí Argudín	Agustí Argudín
Autobusos	Josep Tiban	–
Banca, Borsa i Estalvi	Josep Muni Sala	Josep Muni Sala
Unió General de Dependents	Pere Massanella	Pere Massanella
Duanes	–	Antoni Prado
Edificació	–	Ramon Abella
Espectacles Públics	Carles Viaña	Carles Viaña
Ferroviaris	Julià Barriuso	–
FOSIG	–	Felip Herrera
Funcionaris de la Generalitat	–	Felip Barjau
Funcionaris Municipals	Alexandre Bosch	–
Arts Gràfiques	Joan Moncunill	Joan Moncunill
Metal·lúrgic	Àngel Lainez	Àngel Lainez
La Naval	Adrià Iglesias	Primitiu García
Pell	Josep Salinas	–
Productes Químics	Miquel López	Virgínia Pla
Vestit	Ignasi Ojalvo	Ignasi Ojalvo
Tècnics	–	Salvador Claus
Tèxtil	Pere Gausachs	Marià Rubí
Alimentació	Jesús Gálvez	Josep Julià
Telèfons	Josep Rabasó	–

68. Quadre d'elaboració pròpia, realitzat a partir de *Las Noticias* i el *Butlletí Interior del Secretariat de Catalunya*.

Taula 8. Comitès directius d'agrupacions, entitats i federacions socialistes a Barcelona⁶⁹

Agrupació Socialista de Barcelona	
5-VIII-1924	
President	Josep Hugué Gualdo
Vicepresident	Abelard Martínez
Secretari general	Joan Sánchez Marín
Vicesecretari	Silveri Palomas Tudó
14-I-1925	
President	Florentino García
Vicepresident	Abelard Martínez
Secretari general	Joan Sánchez Marín
Secretari d'Actes	Luis Prieto Tuero
Tresorer	Francesc Abellán
Vocals	Miquel Sánchez, Feliciano Diamant i Manuel Coll
28-VIII-1929	
President	Ramon Palomas Tudó
Vicepresident	Emili Valero Verdejo
Secretari general	Silveri Palomas Tudó
Vicesecretari	Josep Carceller
Tresorer	Antoni Barberà Blas
12-I-1930	
President	Abelard Martínez
Vicepresident	Luis Prieto Tuero
Secretari	Rafael Comerón
51-III-1951	
(com a Federació Socialista de Barcelona)	
President	Ramon Pla i Armengol
Vicepresident	Ramon Bartralat
Secretari general	Joan Sánchez Marín

69. Quadres de confecció pròpia a partir de la documentació interna del sindicat (*AHGC/S*) i els expedients de legalització de les respectives federacions, entitats i agrupacions (*AGC/B*).

David Ballester

Vicesecretari	Antoni Barberà
Tresorer	Higini González Aragonés
Vocals	Josep Jové Surroca i Pere Sales

XI-1951

President	Camil Companys i Jover
Vicepresident	Josep Jové Surroca
Secretari general	Rafael Comerón
Vicesecretari	Higini González Aragonés
Tresorer	Emili Valero Verdejo
Vocals	Morales, Fabregat i Bravo

VIII-1952

President	Ricard Neira
Vicepresident	Desideri Trilles
Secretari general	Daniel Ruiz
Vicesecretari	Bartolomé Coll
Comptador	Domènec Escofet
Tresorer	Ramon Barrios
Vocals	Lucila Fernández, Josep Solé Moreno i Leonor Miró

4-VI-1955

(com a Agrupació Socialista Obrera de Barcelona)

President	Marià Martínez Cuenca
Vicepresident	Antoni Renart
Secretari general	Lluís Rodríguez Giner
Vicesecretari	Antoni Castillo
Tresorer	Francesc Barco
Vocals	Isidre Valldoseras, Bernat Palomas, Damià Ortelano i Antoni Obach

---

14-V-1954

(com a Agrupació de Barcelona del PSOE)

President	Baldomero Guisado Sánchez
Vicepresident	Luis Prieto Tuero
Secretari general	Manuel Llana Gil
Vicesecretari	Pascual Godino Tabullo
Tresorer	Dionisio Amuriza Esquivill
Vocal primer	Joaquim Escofet Cussó
Vocal segon	Abelard Martínez Salas
Vocal tercer	Josep Solé Moreno

Ateneu Socialista de Barcelona

14-VII-1925

President	Joan Salas Antón
Vicepresident	Ramon Bové
Secretari general	Ramon Palomas Tudó
Tresorer	Joaquim Escofet Cussó

VII-1924

President	Joan Salas Antón
Vicepresident	Ramon Bové
Secretari general	Ramon Palomas Tudó
Tresorer	Ramon Bartralat

II-1925

President	Josep Nart Rodés
Secretari general	Ramon Palomas Tudó
Tresorer	Ramon Bartralat
Bibliotecari	Joan Espinosa

5-VII-1926

President	Joan Comaposada
Vicepresident	Antoni Barberà Blas
Secretari general	Ramon Palomas Tudó
Tresorer	Ramon Bartralat
Vocal primer	Josep Bové Vidal

20-X-1928

President	Santiago Valentí
Secretari general	Antoni Barberà Blas
Tresorer	Ramon Bartralat
Vocals	Josep Comaposada i Josep Jové Surroca

29-V-1930

President	Ramon Palomas Tudó
Vicepresident	Santiago Valentí
Secretari general	Antoni Barberà Blas
Tresorer	Ramon Bartralat

1952

President	Ramon Palomas Tudó
Secretari general	Ramon Bartralat

Cooperativa Internacional Socialista

26-VII-1950

President	Pere V. Salas
Secretari	Silveri Palomas Tudó
Tresorer	Josep Carceller
Comptador	Domènec Prat
Vocal	Ramon Palomas Tudó

Gràfica Socialista

2-VII-1952

President	Ramon Palomas Tudó
Secretari d'Actes	Josep Mias
Tresorer	Higini González Aragonés
Comptador	Ricard Valentí
Vocals	Antoni Olarte Hevia, Joan Sánchez Marín i Marià Martínez Cuenca

---

Grup Socialista de la Casa del Poble

4-V-1951

President	Crescenciano Bilbao Castellanos
Secretari general	Josep Pérez Pérez
Vocals	Francesc Duran Rossell i Carles Solà

20-I-1952

President	Josep Clotet Ribera
Secretari-comptador	Angel Castillo Tapia
Tresorer	Bernat Golmes Simonet
Vocals	Francesc Duran Rossell i Carles Solà
Comissió Revisora de Comptes	Marià Martínez Cuenca, Ramon Palomas Tudó i Francesc Barco Hernández
Comissió de Propaganda Política	Antoni Barberà Blas i Antoni Obach Pol

---

15-XII-1932

President	Marià Martínez Cuenca
Secretari-comptador	Lluís Rodríguez Giner
Tresorer	Narcís Comas Esquerra
Vocals	Josep Riudavets Pons i Pere Soler Sales

Associació d'Amics de la Casa del Poble

24-II-1952

President	Ramon Pla i Armengol		
Secretari general	Silveri Palomas		
Tresorer	Antoni Barberà Blas		
Vocal primer	Marià Martínez Cuenca		
Vocal segon	Manuel Escorsa		
Socis fundadors	Josep Sánchez Marín	Ramon Palomas	Josep Badia
	Ramon Bartralat	Narcís Comas	Bernat Golmes
	Ricard Valentí	Domènec Prat	Ramon Miralles
	Higini González	Francesc Barco	Artur Font
	Joan Font	J. Gratacós	Isidre Valldosera
	Camil Companys i Jover	Manuel Coll	Antoni Olarte
	Salvador Vidal Rossell	Enric Mias	

6-IV-1936

President	Ramon Pla i Armengol
Secretari	Ramon Bartralat Torrents
Tresorer	Narcís Coma Esquerra
Vocal primer	Marià Martínez Cuenca
Vocal segon	Antoni Barberà Blas

***Taula 9. Relació d'immobles confiscats legalment
per la UGT de Catalunya a Barcelona
durant la Guerra Civil***⁷⁰

Carrer	Núm.
Ample	2
Aragó	184,* 208,* 235,* 270*
Arc del Teatre	18
Aribau	114, 114**
Ausiàs March	17*
Bailèn	169
Balmes	2, 62, 207*
Bergara	1, 9, 11
Carretera de la Bordeta	16
Passeig del Born	27-29
Bruc	142*
Camèlies	26*
Campo Sagrado	22
Canuda	31, 45-47
Carme	36
Casanovas	212
Casp	56, 75,* 146*
Plaça Catalunya	3
Rambla Catalunya	8, 123*
Rambla del Centre	5, 30
Passeig de Colom	11
Comtal	6
Consell de Cent	282, 306, 352, 357-359
Cornellà	4**

70. Aquesta relació ha estat confeccionada a partir de les sol·licituds de legalització de les confiscacions que han estat localitzades, adreçades al president del Comitè Ordenador dels Béns Confiscats per la Generalitat de Catalunya, *ANC* (Arxiu Nacional de Catalunya), fons Generalitat, 176. Aquesta regularització es portà a efecte, en la seva major part, a partir del juny del 1937, i es va perllongar en el decurs de l'any. S'ha de considerar la relació com una mostra no exhaustiva de l'ample patrimoni immobiliari que passà a mans del sindicat durant la Guerra Civil, ja que un nombre considerable de confiscacions no van arribar mai a ser legalitzades. Formalment, la major part dels garatges (*) confiscats foren cedits voluntàriament pels seus propietaris. També s'han assenyalat les estacions de servei (**) confiscades.

Carrer	Núm.
Còrsega	267, 363*
Avinguda de les Corts Catalanes	384*, 446, 654, 656, 694*
Diputació	275, 277, ⁷¹ 311,* 323,* 336-338
Enric Granados	97*
Rambla dels Estudis	10 ⁷²
Passeig de Fabra i Puig	377 ⁷⁵
Ferrer i Guàrdia	11
Forn de la Fonda	1
Francesc Layret	169*
Fresser	117*
Passeig García Hernández	144*
Girona	3, 171*
Passeig de Gràcia	3, 7, 30, 32, 39, 52, 58, 74, 78, 92
Guàrdia	16
Plaça Giner de los Ríos	25*
Jerusalem	30
Joan Sardà	2 ⁷⁴
Josep Anselm Clavé	31 ⁷⁵
Lepant	270
Plaça Letamendi	17*
Ludovic Pius	5*
Major del Clot	227-231**
Mallorca	515*
Manso	56*
Massini	71
Matilde	8 ⁷⁶
Avinguda Meridiana	97, 128

71. Aquest edifici era propietat dels Pares Escolapis. Fou la primera seu del Secretariat Regional, un cop esclatada la guerra, abans de traslladar-se a la que seria la seva seu definitiva al passeig de Gràcia, número 3.

72. Antic Banc de Catalunya, que havia estat confiscat pel POUM i posteriorment passà a ser seu del Sindicat d'Espectacles Públics - UGT, probablement després dels Fets de Maig de 1937.

73. Propietat de l'església de Santa Eulàlia de Vilapiscina.

74. Es tractava d'una torre que va ser confiscada pel Sindicat de Banca Borsa i Estalvi, amb l'objectiu d'utilitzar-la com a seu del Grup Infantil lliurat Gràcia.

75. Finca propietat del marquès d'Alfarràs, que passava a ser la seu del Sindicat La Naval.

76. Propietat del Cor de Maria.

Carrer	Núm.
Montcada	20
Muntaner	62, 179, 181, 200*
Nakens	47
Nou de la Rambla	155
Obradors	10-12
Olzinelles	28*
Pallars	25*
París	158, 160, 162, 179-181*
Pau Claris	84, 84*
Pau Iglesias	1-5
Pelai	1**
Perill	18-20
Piqué	49*
Pons i Gallarza	58-60 ⁷⁷
Portal de l'Àngel	9, 27
Primer de Maig	7
Proclamació	32-34
Provença	185,* 276, 519
Passeig Pujades	176
Putxet	62, 64
Rosal	34, 71
Rosselló	36, 267*
Salamanca	51-53, 65
Salmerón	167
Sant Marc	15
Sant Pau	127
Ronda Sant Pere	7, 68
Avinguda Sarrià	Finca cantonada amb Diagonal ⁷⁸
Tamarit	142
Avinguda del Tibidabo	37-39
Ronda Universitat	2**
València	597*
Mare de Déu de Gràcia	5, 24, 26
Via Laietana	20

---

77. Fins aquell moment seu d'un Casal Catòlic.

78. Finca propietat del marquès de Casteldosrius que passava a ser gestionada per la Cooperativa Pablo Iglesias.

Taula 9. Publicacions de la UGT editades a Barcelona, 1888-1988⁷⁹

Capçalera	Període de publicació
La Unión Obrera	IX-1889/1899
El paladín sombrerero	1892
Boletín de la Unión Obrera del Arte de Imprimir	1912/1913
Unión Ferroviaria	1912/1916
Justicia	VI-1928/XII-1930
La Internacional	V-1931/XII-1931
Cataluña Obrera	III-1933/VI-1931
Boletín de la Unión Obrera del Arte de Imprimir	1933/1934
Esforç (Banca i Borsa, regional)	I-1934/1938
Ressorgir (Cambres)	VII-1936
Magisteri Català	VIII-1936/V-1938
Vestal (Pell)	IX-1936
Butlletí d'Informació. Escola de Belles Arts (FNEC)	IX-1936/III-1937
Unión ATH (Treballadors d'Hisenda)	1936
AGEA (Assegurances)	1936-1937
Boletín Asociación Nacional de Agentes de Seguros	X-1936/1938
L'Esquella de la Torratxa (Dibuixants)	X-1936/II-1937
El Miliciano Rojo (Caserna Carles Marx)	X-1936/1937
UGT. Ass. Reparadors de Calçat de Barcelona	X-1936
Butlletí d'Informació (FCTE)	X-1936
Butlletí de la FNEC	X-1936/XII-1936
Portaveu de l'Agrupació de Pastissers i Rebosters	X-1936/XII-1937

79. Quadre de confecció pròpia. No s'inclouen les publicacions del partit socialista ni les de les Joventuts Socialistes. Quan el títol no ho assenyala, s'adjunta entre parèntesis el sindicat, empresa o federació d'Indústria a la qual pertany l'òrgan. Amb referència al període de la Guerra Civil, a Barcelona també es van editar onze òrgans de premsa que corresponien a la UGT d'Espanya, especialment a partir del moment en què la seva direcció es va instal·lar a la capital catalana al final del 1937: *Bancario*, *Boletín del Montepío de Banca y Bolsa*, *El Magisterio Español*, *Orientación Sindical Telegràfica*, *Petróleo*, *Revista de Pedagogía*, *El Rural Postal*, *Sindicato Nacional de Aviación*, *Teletipos*, *Unión General de Trabajadores*. *Boletín Quincenal de Información Interior de la Comisión Ejecutiva y Vanguardia Postal*. Durant la transició tenim constància que van aparèixer un seguit d'òrgans ugetistes de vida efímera, i dels quals no hem pogut localitzar cap exemplar; respecte a aquesta qüestió, tenim referències del butlletí del sector químic, del metal·lúrgic, i dels publicats a empreses com ara FECSA i Pegaso, entre altres.

Capçalera	Període de publicació
La Naval (Mariners)	1936-1938
Butlletí Mensual (Aigua, Gas i Electricitat)	XI-1936
Escola Socialista	XI-1936/I-1937
Estímul (fàbrica Roldés Gispert SA. Publicitat)	XI-1936/VII-1937
Relieves (Banca, Banc Espanyol de Crèdit)	XI-1936/IX-1937
Reflexos (Banca, Banc de Biscaia)	XI-1936/III-1937
Nou Horitzó (Banca, Banc de Bilbao)	XI-1936/X-1937
Escola Proletària	XI-1936/IX-1937 ⁸⁰
Butlletí d'Indústries Químiques	XII-1936
Carriles Rojos (Ferroviaris)	XII-1936
Edificación	XII-1936/1938
Moments (Dibuixants, Escriptors i Periodistes)	XII-1936/1938
Alliberament (FOSIG)	XII-1936/1937
Actuem (Banca i Borsa, Barcelona)	XII-1936/III-1938
Butlletí Interior del Secretariat de Catalunya ⁸¹	XII-1936/XII-1938
Nosaltres (FNEC)	I-1937/VIII-1937
UHP (Fabrill i Tèxtil)	I-1937
Las Noticias (portaveu de la UGT de Catalunya)	I-1937/I-1939
Butlletí d'Avicultura (FCTT)	I-1937/IV-1937
Butlletí de l'Ass. Funcionaris de la Generalitat	I-1937/IV-1938
TIR. Teatre Internacional Revolucionari (Banca)	I-1937/II-1937
Orientació (Banca, Banc Anglosud-americà)	I-1937/IV-1937
Unió (Banca, Banc Alemany Transatlàntic)	II-1937/VIII-1938
Spectacula. Portavoz Sind. Espectáculos Públicos	II-1937
Revista d'Agricultura	1937
Bolxevic Gastronòmic	1937
Inquietud (FNEC)	III-1937/IX-1937
Ejército del Pueblo (Comitè Militar PSUC-UGT)	III-1937/IV-1937
Dinamisme (Aigua, Gas i Electricitat)	IV-1937
El Camp (FCTT)	V-1937
Butlletí Interior de l'Agrup. Profes. Periodistes	V-1937
Escola Proletària	1937
La Indústria Química	1937

80. A partir d'aquesta data es va fusionar amb *Magisteri Català*.

81. Aquesta fou la denominació dels seus primers vint-i-quatre exemplars. El número 25 va aparèixer com a *Butlletí de Catalunya*, per esdevenir del número 26 al 31 *Revista del Comitè de Catalunya de la UGT*.

Capçalera	Període de publicació
Butlletí Interior (FNEC)	VII-1937
UGT (Indústries Gràfiques)	1937
Sanidad Consciente	VIII-1937
Butlletí d'Informació (FETE)	VIII-1937
Butlletí de la Secció Pedagògica Musical (FETE)	IX-1937
Brújula (Banca, Banco Zaragozano)	X-1937
Vida Gràfica (Indústries Gràfiques)	XI-1937/IX-1958
Metalurgia	XI-1937
Butlletí Sindical. UGT. Secretariat de Catalunya	XII-1944
Las Noticias. Órgano de la UGT de Cataluña	VIII-1945/II-1947
Reivindicación (Secr. Comarcal Baix Llobregat)	VII-1946
UGT. Portavoz Secr. Regional de Cataluña	III-1947/III-1949
Banca. Butlletí de Banca i Borsa de la UGT	VII-1947/X-1947
UGT. Boletín de Información	XII-1947
USO-UGT Cataluña. Boletín Informativo	II-1967/V-1969
L'Opinió. Òrgan de l'FSC. Portaveu de la UGT	XII-1968/VI-1971
Unión. Órgano Federación Catalana de UGT	1971/V-1977
Unió. Portaveu de la UGT de Catalunya	VI-1977/1981
Boletín Informativo. UGT. Sección Seat S/d	(1976?)
UGT. Boletín de la U.G. de Trabajadores. Seat	II-1977 UGT.
Sindicato de Comercio de Barcelona	XII-1977
UGT. Informe. Federació Local de Banca, Bolsa, Crédito y Ahorro	1977
En Lucha. Sindicato de Hostelería	1977
UGT. Sindicato de Comercio de Barcelona	1977
Boletín Inform. Sindicato del Papel y Artes Gráficas	1977
Acción Sindical. Secr. Premsa i Informació	V-1978

Índex

1. Naixement i primers passos de la UGT, 1888-1902	3
2. Els anys de “ <i>vida lánguida</i> ”, 1902-1931	8
3. La Segona República: esperances i desencisos, 1931-1936	18
4. Els anys de la guerra: “ <i>la marejada ascensional</i> ”, 1936-1939	26
5. Derrota, clandestinitat i exili, 1939-1976	38
Epíleg: La UGT en democràcia, 1976-1988	46
Apèndix	53

Títols publicats:

001

Els dirigents patronals i la Setmana Tràgica
Soledad Bengoechea

002

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència
Joaquim Clusa

003

Composició i percepció dels drets del Consell de Cent barceloní durant el segle XVI
Jaume Dantí i Riu

004

L'organització política del Pla de Barcelona abans de 1854. El règim constitucional
José Sarrión Gualda

005

La teoría del salario obrero y la subestimación del trabajo femenino en Ildelfonso Cerdà
Cristina Borderías, Pilar López Guallar

006

Escoles, ensenyament de lletra i llibre de gramàtica a Barcelona (segles XIV-XV)
Josep Hernando i Delgado

007

L'extensió i la consolidació del fet metropolità
Josep Oliveras i Samitier

008

Antoni de Capmany i la renovació de l'historicisme polític català
Ramon Grau

009

La Nova Planta i l'organització política del Pla de Barcelona
Sebastià Solé i Cot

010

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)
David Ballester

ARXIU HISTÒRIC
DE LA CIUTAT

Seminari d'Història de Barcelona

Casa de l'Ardiaca
Santa Llúcia, 1
08002 Barcelona

Ajuntament de Barcelona

**Institut de
cultura** ■

